PUBLISHED BY EASTERN TURKESTAN (UYGHURISTAN) NATIONAL CONGRESS

ئىستىقلال
ISTIKLAL

شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى ئورگان گېزىتى

قوش ھەپتىلىك
سىياسىي - ئىلمىي گېزىت

2001 - يىلى 12 - ئاي
37 - سان

قۇرۇلتاي مەركىزى ئورگىنى « تېرورىزم » مەسىلىسىدە دۇنياغا باياناتى ئېلان قىلىپ. خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ سىياسىي نەيرەڭۋازلىقىنى ئەيىپلىدى

ئۆز خەۋىرىمىز: يېقىندا « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » مەركىزى ئورگىنى دۇنيا جامائەتچىلىكىگە قارىتا مەخسۇس باياناتى ئېلان قىلىپ، كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئامېرىكىدا يۈز بەرگەن 11- سېنتەبىر تېرور ۋەقەسىنى كوزۇر قىلىپ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگۈلەش ۋە ئىنسانچە ياشاش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ۋەتەن ئىچى - سىرتىدا ئېلىپ بېرىۋاتقان مىللىي كۈرىشىنى قارلاشقا ئۇرۇنىۋاتقانلىقىنى قاتتىق ئەيىپلىدى ھەمدە دۇنيا جامائەتچىلىكىنى كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ سىياسىي كۆز بويامچىلىقىغا ئالدانماسلىققا چاقىردى.

(داۋامى 2 - بەتتە)

قۇرۇلتاي مەركىزى ئورگىنى دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنى مۇناسىۋىتى بىلەن روبىنسۇن خانىمغا مەكتۇپ يوللىدى

ئۆز خەۋىرىمىز: 10 - دېكابىر « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » مەركىزى ئورگىنى ب د ت تەرىپىدىن بېكىتىلگەن « دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى » كۈنى مۇناسىۋىتى بىلەن، ب د ت ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتىنىڭ رەئىسى مارىي روبىنسۇن خانىمغا مەكتۇپ يوللاپ، ئۇنىڭ خىتاي رەھبەرلىرى بىلەن ئۇچراشقاندا ئۇيغۇرلارنىڭ ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىسىنى تىلغا ئالغانلىقىغا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈش بىلەن بىرگە، ب د ت ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتىدىن ئۇيغۇرلارنىڭ ئىنسانىي ھەق - ھوقۇقلىرىنىڭ ب د ت ئىنسان ھەقلىرى ئومۇمىي باياناممىسىنىڭ روھى بويىچە ھەقىقىي كاپالەتكە ئىگە قىلىنىشى ئۈچۈن خىتاي ھاكىمىيىتىگە بېسىم ئىشلىتىشنى تەلەپ قىلدى.

(داۋامى 2 - بەتتە)

روبىنسون خانىم ئۇيغۇرلارنىڭ ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىسىدە خىتاي رەھبەرلىرىنى ئاگاھلاندۇردى

شاڭگاڭ ۋە چەتئەل مەتبۇئاتلىرىنىڭ خەۋەرگە قارىغاندا، بۇ يىل 11 - ئاي ئىچىدە خىتايدا 3 كۈن رەسمىي زىيارەتتە بولغان ب د ت ئىنسان ھەقلىرى ئالىي كومىتېتىنىڭ رەئىسى مارىي روبىنسون، ئۇيغۇرلارنىڭ ئىنسان ھەقلىرىنىڭ دەپسەندە قىلىنىۋاتقانلىقى مەسىلىسى ھەققىدە خىتاي رەھبەرلىرىنى قاتتىق ئاگاھلاندۇرغان ۋە خىتاي ھۆكۈمىتىنى، خەلقئارا تېرورىزمنى باھانە قىلىپ ئۇيغۇرلارغا زۇلۇم قىلماسلىققا چاقىرغان.

روبىنسۇن خانىم خىتاينىڭ دۆلەت رەئىسى جاڭزېمىن ۋە خىتاينىڭ مۇئاۋىن باش مىنىستىرى چيەن چىچەنلەر بىلەن كۆرۈشكىنىدە، ئامېرىكىدا يۈز بەرگەن 11 - سېنتەبىر ۋەقەسىدىن كېيىن، شەرقىي تۈركىستاندا قولغا ئېلىنغان ئۇيغۇر مۇستەقىلچىلىرىنىڭ قىيىن - قىستاققا ئۇچراش ۋە تۈرمىلەردە ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش ھادىسىلىرىنىڭ كۆپىيىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ۋە بۇ ئەھۋالدىن قاتتىق ئەندىشە قىلىۋاتقانلىقىنى ئوچۇق بايان قىلغان ۋە خىتاي ھۆكۈمىتىدىن، خەلقئارا تېرورىزم بىلەن ئۇيغۇرلارنىڭ مۇستەقىللىق مەسىلىسىنى بىر - بىرىدىن ئايرىپ قاراشنى تەلەپ قىلغان. روبىنسۇن خانىم يەنە خىتاي ھۆكۈمىتىدىن، ب د ت نىڭ قىيىن - قىستاقلارنى تەكشۈرۈش مەخسۇس خادىملىرىنىڭ خىتايدا بىۋاستە نەخمايدان تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىشى ئۈچۈن ئېنىق بىر ۋاقىت بەلگۈلىشىنى تەلەپ قىلغان.

يۇقۇرقى كۆرشۈشلەر جەريانىدا خىتاينىڭ مۇئاۋىن باش مىنىستىرى چيەنچىچىن روبىنسۇن خانىمغا بېيجىن ھۆكۈمىتىنىڭ ئادەتتىكى مۇسۇلمانلار بىلەن ئوسامە بىن لادىننىڭ تەربىيلەش لاگېرىدا تەربىيە كۆرگەن « تېرورىستلار » غا ئايرىم مۇئامىلە قىلىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇ يەنە روبىنسۇن خانىمغا تەخمىنەن 1000 نەپەر ئۇيغۇرنىڭ ئافغانىستاندىكى بىللادىن لاگېرىدا تەربىيلەنگەنلىكىنى ۋە خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ قولىدا بۇ ھەقتە ئېنىق دەلىل ئىسپاتلارنىڭ بارلىقىنى بايان قىلغان.

دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنىدە خىتايغا قارشى بىرلەشمە نامايىش

ئۆز خەۋىرىمىز: 10 - دېكابىر « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » مەركىزى ئورگىنى، ب د ت تەرىپىدىن بېكىتىلگەن « دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنى » مۇناسىۋىتى بىلەن، « دۇنيا خەتەر ئاستىدىكى مىللەتلەرنى قوغداش تەشكىلاتى »، « گېرمانىيە تىبەتلىكلەرنى ھىمايە قىلىش جەمىيتى» ۋە «خىتاي يالىڭگۇڭ تەرىقىتى» بىلەن گېرمانىيەنىڭ پايتەختى بېرلىندىكى خىتاي ئەلچىخانىسى ئالدىدا خىتايغا قارشى بىرلەشمە نامايىش ئۆتكۈزدى. بۇ نامايىشقا قۇرۇلتاينىڭ باش كاتىۋى ئەسقەرجان باشچىلىقىدىكى بىر گورۇپ ئۇيغۇر ياشلىرى گېرمانىيەنىڭ ميۇنخېن شەھرىدىن بېرىپ قاتناشتى.

(داۋامى 3 - بەتتە)

قۇرۇلتاي مەركىزى ئورگىنى «تېرورىزىم» مەسىلىسىدە دۇنياغا بايانات ئېلان قىلىپ، خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ سىياسىي نەيرەڭۋازلىقىنى ئەيىپلىدى

(بېشى 1 - بەتتە)

قۇرۇلتاي رەئىسى ئەنۋەرجاننىڭ نامىدا ئېلان قىلىنغان مەزكۇر باياناتنىڭ باش قىسمىدا مۇنداق دېيىلگەن:

« دۇنيا جامائەتچىلىكى خەلقارا تېرورىزىمغا قارشى قانداق قىلىپ تېخىمۇ ئۈنۈملۈك كۈرەش قىلىش ھەققىدە جىددىي توختىلىۋاتقان شۇ پەيتتە، خىتاي كوممۇنىست ھۆكۈمىتى بۇ پۇرسەتنى سۇيىئىستېمال قىلىپ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە قاراتقان زۇلمىنى تېخىمۇ ئاشۇرماقتا. دەرھەقىقەت، خىتاي ھۆكۈمىتى ئۆتكەن ھەپتىلەردىن بېرى بارچە ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرىنىڭ ئاتالمىش « تېرورىست » ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ بىرنەچچە قېتىم باياناتلار ئېلان قىلدى. ئەمما ھەقىقەت شۇكى شەرقىي تۈركىستان خەلقى، ئۆز دۆلىتى 1949 - يىلى خىتاي كوممۇنىستلىرى تەرىپىدىن بېسىۋېلىنغاندىن بېرى قاتتىق ئېزىلىش ۋە خورلىنىشقا، شۇنداقلا ھەر تەرەپلىمە قىيىن - قىستاققا دۇچار بولۇپ كەلمەكتە.»

باياناتتا، كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۇيغۇر خەلقىگە سېلىۋاتقان تۈرلۈك زۇلۇملىرى قىسقىچە بايان قىلىپ ئۆتۈلگەندىن كېيىن مۇنداق دېيىلگەن:

« خىتاي ھاكىمىيىتى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئۆزىگە قاراتقان ھەرقانداق نارازىلىقىنى ئاتالمىش « تېرورىزىم » دەپ قاراپ كەلمەكتە. ھەتتا ، ئۆز مىللىتىنى سۆيگەن ۋە مىللىتى ھەققىدە پىكىر بايان قىلغانلارغا، شۇنداقلا دىنىي ئېتىقادى بويىچە نورمال ياشاپ كەلگەن ئۇيغۇرلارمۇ ھەم ئەينى قالپاقنى كەيگۈزۈپ كەلمەكتە. ھەتتا خىتاي ھۆكۈمىتى بىز ئۇيغۇرلارنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىمىزنىمۇ ئۆزىنىڭ سىياسىي مەنپەئەتى ئۈچۈن قوللىنىپ، ئۇيغۇرلارنىڭ ئۇسامە بىن لادىن بىلەن ۋە باشقا رادىكال تېرورىست تەشكىلاتلار بىلەن ئالاقىسىنىڭ بارلىقىنى بايان قىلىشماقتا.»

باياناتتا، كوممۇنىست خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ چەتئەللەردىكى ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرىغا قاراتقان قارىلاش ھەرىكىتىگە جاۋابەن رەددىيە بېرىلىپ مۇنداق دېيىلگەن :

« شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى - شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە ۋەكىللىك قىلىدىغان ۋە دېموكراتىك ئۇسۇلدا سايلاپ چىقىلغان ئالىي ئورگاندۇر. قۇرۇلتىيىمىز گېرمانىيەدە قانۇنىي تەستىقتىن ئۆتكەن ۋە دۇنيانىڭ 14 دۆلىتىدە پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقان 20 گە يېقىن ئۇيغۇر تەشكىلاتى مىللىي قۇرۇلتىيىمىزغا ئەزا.

قۇرۇلتاي مەركىزى ئورگىنىمىز ۋە قۇرۇلتايغا ئەزا بارلىق ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرى شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسىنى تىنچ ۋە دېموكراتىك ئۇسۇل بىلەن ھەل قىلىنىشىنى تەلەپ قىلىدۇ. بىز، خەلقىمىزنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھوقۇقىنى تىنچ ۋە دېمكوراتىك يول بىلەن قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۈرەش قىلىۋاتىمىز. مىللىي قۇرۇلتىيىمىزنى ۋە قۇرۇلتىيىمىز تەركىۋىدىكى ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرىنى « تېرورىزىم » بىلەن قارىلاش - ھاماقەتلىك ۋە سىياسىي نەيرەڭۋازلىقتىن باشقا نەرسە ئەمەس، خالاس! بىزنىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىلى بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتى « ئۇنپو » غا ئەزالىقىمىز ئۆز سالاھىتىمىزنى تەستىقلىغىنىدەك، ھەرىكىتىمىز ۋە كۈرەشلىرىمىزنىڭ تىنچلىق يولى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ! »

يۇقۇرقى باياناتنىڭ ئاخىرىدا ھەم كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىگە، ھەم دۇنيا جامائەتچىلىكىگە خىتابەن مۇنداق دېدى دېيىلگەن:

« خىتاي ھۆكۈمىتى، بىزگە قالپاق كەيدۈرۈشتىن ۋە تۆھمەت چاپلاشتىن ۋاز كېچىپ، خەلقئارالىق تەرەپسىز ۋەكىللەر ھەيئىتىنىڭ يۇرتىمىزغا بېرىپ ھەقىقىي ئەھۋالنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈشىگە ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىشى كېرەك.

بىز، دۇنيا جامائەتچىلىكىگە ۋە بارلىق ئەركىن دېموكراتىك دۆلەتلەرگە، كوممۇنىستىك خىتاي ھاكىمىيىتىنى ئۇيغۇر خەلقىنى ئېزىشتىن توختىتىشقا ۋە خەلقىمىزنىڭ ھەر تەرەپلىمە، ئەركىن - ئازات ياشىشىغا شارائىت يارىتىپ بېرىشىغا قايىل قىلىشىنى ۋە ھەيدەكچىلىك قىلىشىنى مۇراجىئەت قىلىمىز! »

مەركىزى ئورگىنى گېرمانىيەنىڭ ميۇنخېن شەھىرىدىكى « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » 11 - سېنتەبىر ئامېرىكىدا يۈز بەرگەن تېرورىستىك ۋەقەدىن كېيىن دۇنيادا شەكىللەنگەن يېڭى سىياسىي يۈزلىنىشنى ۋە كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ بۇ سىياسىي يۈزلىنىشتىن پايدىلىنىپ ئېلىپ بارغان دىپلوماتىك ھەرىكەتلىرىنى يېقىندىن كۆزىتىپ، تۈرلۈك شەكىل ۋە ئۇسۇللاردىن پايدىلىنىپ خەلقئارا تەشكىلاتلارغا ھەرقايسى ئەللەرگە ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەزىيىتى ھەققىدە مەلۇمات بېرىش بىلەن بىرگە، خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ سىياسىي جەھەتتىكى پۇرسەت پەرەسلىكىنى ۋە ئۇيغۇرلارغا قاراتقان قارىلاش ھەرىكىتىنى پاش قىلىپ كەلمەكتە.

قۇرۇلتاي مەركىزى ئورگىنى دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنى مۇناسىۋىتى بىلەن روبىنسون خانىمغا مەكتۇپ يوللىدى

(بېشى 1 - بەتتە)

مەزكۇر مەكتۇپتا مۇنداق دېيىلگەن: « ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئىنسانىي ھەق - ھوقۇقىنىڭ خىتاي ھاكىمىيىتى تەرىپىدىن قانداق دەپسەندە قىلىنىۋاتقانلىقى، خەلقئارا تەشكىلاتلار تەرىپىدىن ھۆججەتلەر بىلەن ئىسپاتلىنىپ كەلمەكتە « خەلقئارا كەچۈرۈم تەشكىلاتى » ۋەتىنىمىزدە ئىنسانلارنىڭ سىياسىي سەۋەپتىن ئېتىپ ئۆلتۈرۈلۈۋاتقانلىقىنى ئېلان قىلدى. ئۇيغۇر رايونىدا ئىنسان ھەقلىرىنىڭ قانداق دەپسەندە قىلىنىۋاتقانلىقى ھەققىدە قولغا چۈشۈرۈلگەن پاكىتلار ھەقىقىي ئەھۋاللارنىڭ ئاز بىر قىسمىنىلا تەشكىل قىلىدۇ. چۈنكى خىتاي ھاكىمىيىتى تەرەپسىز خەلقئارالىق ۋەكىللەرنىڭ ئۆز كۆزلىرى بىلەن خۇلاسە چىقىرىشىغا رۇخسەت بەرمەيۋاتىدۇ، يەنى خىتاي ھۆكۈمىتى ھەقىقەتنى دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ كۆزىدىن يوشۇرۇپ كەلمەكتە. »

مەزكۇر مەكتۇپنىڭ ئاخىرىدا ئۇيغۇرلارنىڭ ب د ت ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتىغا قارىتا تۆۋەندىكى تەلەپلىرى ئوتتۇرىغا قويۇلغان:

1 - خىتاي ھاكىمىيىتى، ئۇيغۇر مىللىتىنى ئېزىشتىن ۋاز كېچىپ، ئۇلارغا ھەر تەرەپلىمە ئەركىنلىك بېرىشكە، دىنىي ئېتىقات ۋە ئۆرۈپ - ئادەتلىرى بويىچە ياشىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىشىغا قايىل قىلىش ئۈچۈن كۈچ چىقىرىش.

2 - خىتاي ھاكىمىيىتى، شەرقىي تۈركىستاندا ئەركىن سايلام ئۆتكۈزۈشكە، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ب د ت كۆزىتىشى بويىچە ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلىشىگە قىستاش.

3 - خىتاي ھاكىمىيىتى، بىگۇناھ ئۇيغۇرلارنى قاماپ ناھەق سوئال - سوراقلارغا تارتىشتىن ۋە ئېتىپ ئۆلتۈرۈشتىن ۋاز كېچىشكە شۇنداقلا رابىيە قادىر قاتارلىق بارلىق سىياسىي تۇتقۇنلارنى قويۇپ بېرىشكە قىستاش.

4 - شەرقىي تۈركىستانغا ب د ت نىڭ تەرەپسىز ۋەكىللىرىنى ئەۋەتىپ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ، تۈرمىدىكى سىياسىي تۇتقۇنلارنىڭ ۋەزىيىتىنى ئۆز جايىدا تەكشۈرۈش.

5 - خىتاي ھاكىمىيىتى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلىشىگە ئىمكان يارىتىش مەخسىدىدە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھەقىقىي ۋەكىللىرى بىلەن سىياسىي مۇزاكىرىلەرگە باشلاشقا قايىل قىلىش.

6 - دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ، خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئاخىرقى يىللاردا، بولۇپمۇ 11 - سېنتەبىردىن كېيىن شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە تەھدىت سېلىۋاتقانلىقىنى، ۋەتىنىمىزگە قوشۇمچە كۆپ ساندا ھەربىي كۈچىنى جايلاشتۇرۇپ ئۇرۇش خەۋپىنى كۈچەيتىۋاتقانلىقىنى نەزەردە تۇتۇپ، خەلقىمىزنىڭ ئاممىۋى تۈردە قىرغىن قىلىنىش ئېھتىماللىغا قارشى ناھايىتى ھوشيار ۋە سەزگۈر بولۇشىنى تەلەپ قىلىمىز.

قۇرۇلتاي رەھبەرلىرى گېرمانىيەدىكى مۇسۇلمان ۋە تۈرك تەشكىلاتلىرىنىڭ ئۇمۇمىي يىغىنىغا قاتناشتى

ئۆز خەۋىرىمىز: 2001 - يىلى 11 - ئاينىڭ 24 - كۈنى مىللىي قۇرۇلتاينىڭ باش كاتىبى ئەسقەرجان گېرمانىيەنىڭ كۆللۈن شەھرىدە ئۆتكۈزۈلگەن گېرمانىيەدىكى موسۇلمان ۋە تۈرك تەشكىلاتلىرىنىڭ ئومومىي يىغىنىغا تەكلىپ بىلەن قاتناشتى ۋە يىغىندا سۆز قىلىپ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ نۆۋەتتىكى ۋەزىيىتى، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ ۋەتەن ئىچى ۋە چەتئەللەردىكى تەرەققىيات ئەھۋالى، كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھەققانىي كۈرەشلىرىنى قارىلاش ئۈچۈن دىپلوماتىيە جەھەتتە يولغا قويۇۋاتقان سىياسىي ئالدامچىلىقلىرى ۋە خەلقئارا جامائەتچىلىكىنىڭ ئۇيغۇرلار مەسىلىسىگە تۇتقان پوزىتسىيەسى ... قاتارلىق تېمىلاردا يىغىن قاتناشقۇچىلىرىغا ئەتراپلىق مەلۇمات بەردى. ئەسقەرجان ئۆز سۆزىدە يەنە، نۆۋەتتە ئۇيغۇرلارنىڭ مىللىي داۋاسىنىڭ ئامېرىكىدا ۋە ياۋروپا ئەللىرىدە بارغانسېرى قوللاشقا ۋە ھېسداشلىققا ئېرىشىپ كېلىۋاتقانلىقىنى، ئەپسۇسكى تۈرك - ئىسلام ئالىمىنىڭ شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا يېتەرلىك دەرىجىدە ئەھمىيەت بېرەلمىگەنلىكىنى ۋە بۇخىل ھالەتنىڭ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تۈرك - ئىسلام ئالىمىگە بولغان ئىشەنچىسىنى ئاجىزلاشتۇرۇۋاتقانلىقىنى ئالاھىدە ئەسكەرتىپ ئۆتتى ۋە تۈرك - ئىسلام دۇنياسىنى ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھەققانىي داۋاسىغا ئىگە چىقىشقا ۋە ئۇنىڭغا ماددىي ۋە مەنىۋى جەھەتتىن ياردەم بېرىشكە چاقىردى.

بۇقېتىمقى يىغىنغا، گېرمانىيەدىكى 33 تۈرك ۋە ئىسلام تەشكىلاتلىرىنىڭ ئاساسلىق مەسئۇللىرى ھەم ۋەكىللىرى قاتناشتى.

دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنىدە خىتايغا قارشى بىرلەشمە نامايىش

(بېشى 1 ـ بەتتە)

يۇقارقى بىرلەشمە نامايىش جەريانىدا، نامايىشقا قاتناشقۇچى ئۇيغۇرلار خىتاي ئەلچىخانىسى ئالدىدا شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئاي يۇلتۇزلۇق كۆك بايرىقىنى جەۋلان قىلدۇرۇپ، خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۇيغۇرلارغا سىلىۋاتقان زۇلۇملىرى ئىپادىلەنگەن لوزۇنكىلار ۋە رەسىملىك تاختىلارنى كۆتۈرۈپ، جاراڭلىق شۇئار توۋلاپ ۋە تەشۋىقات ۋەرەقلىرى تارقىتىپ، ئەتراپتىكى يەرلىك ئاممىنىڭ دىققىتىنى قوزغىدى.

مىللىي قۇرۇلتاي مەركىزى ئورگىنى نامىدىن ھازىرلانغان گېرمانچە تەشۋىقات ۋاراقلىرىدا كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۇيغۇرلارغا قارىتا يۈرگۈزىۋاتقان قىرغىنچىلىق سىياسىتى پاش قىلىنغان ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ زۇلۇمغا قارشى ئېلىپ بېرىۋاتقان كۈرەشلىرىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى قوغداش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان مۇداپىئە كۈرىشى ئىكەنلىكى، ئۇيغۇرلارنىڭ تارىختا ۋە ھازىرمۇ ھەم ھېچ بىر ۋاقىت خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ قارىلىغىنىدەك ئاتالمىش «تېرورىست» ياكى «فوندىمىنتالىست» ئەمەسلىكى بايان قىلىنغان شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئەسلى تېرورىستنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتى ئىكەنلىكى ۋە خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ يولغا قويۇۋاتقان دۆلەت تېرورىزمىنى يوللۇق كۆرسىتىش ئۈچۈن دۇنيا ۋەزىيىتىدىن پايدىلىنىشقا ئۇرۇنىۋاتقانلىقى بىلدۈرۈلگەن. تەشۋىقات ۋاراقىدە يەنە، دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ خىتاينىڭ بۇ سىياسىي نەيرەڭلىرىگە ئالدىنىپ كەتمەسلىكى لازىملىقى ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرىشى ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان ھەققانىي كۈرىشىگە ھېسداشلىق قىلىشى كېرەكلىكى ئىپادىلەنگەن.

شۇ كۈنكى نامايىشتا، «دۇنيا خەتەر ئاستىدىكى مىللەتلەرنى قوغداش تەشكىلاتى خىتاي ئىشلىرى بۆلۈمى» نىڭ باشلىقى ئۇلرىخ دېلىئۇس ئەپەندىمۇ بىۋاستە قاتناشتى ۋە مەزكۇر تەشكىلاتنىڭ ئۇيغۇرلار مەسىلىسى ھەققىدە ھازىرلىغان 10 بەتلىك ئومۇمىي دوكلاتىنى نامايىش جەريانىدا گېرمانىيەنىڭ ھەرقايسى ئاخبارات ۋە ھۆكۈمەت ئورگانلىرىغا يوللاپ بەردى. مەزكۇر دوكلاتتا، ئۇيغۇرلارنىڭ نۆۋەتتىكى ۋەزىيىتى خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۇيغۇرلارغا قاراتقان تۈرلۈك زۇلۇم ۋە بېسىم سىياسەتلىرى تەپسىلىي بايان قىلىنغان.

يۇقارقى بىرلەشمە نامايىش گېرمانىيەنىڭ بىر قىسىم خەۋەر ئاگېنتلىقلىرى تەرىپىدىن تارقىتىلدى.

11 ـ سېنتەبىر ۋەقەسى خىتاينى قاتتىق ساراسىمىگە سالدى

ئۆمەرجان ئىمىن (گېرمانىيە)

11 ـ سېنتەبىر كۈنى يۈز بەرگەن تېرورىستلىق ۋەقەدىن كېيىن ئامېرىكا ھۆكۈمىتىنىڭ ئافغانىستاندىكى تالىبان ھۆكۈمىتىگە قارشى كەڭ ـ كۆلەمدە ئۇرۇش ئېلان قىلىشى، ئافغانىستانغا خوشنا ئەللەرنى، بولۇپمۇ خىتاي ھۆكۈمىتىنى قاتتىق سارىسىمىگە سالدى. چۈنكى بۇ ئۇرۇش، خىتاينىڭ مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى ئۇيغۇر ئېلى ـ شەرقىي تۈركىستانغا خوشنا بولغان بىر دۆلەتتە ئېلىپ بېرىلغان ئىدى. تۇيۇقسىز مەيدانغا كەلگەن بۇ سىياسىي ئۆزگىرىش خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ھېچ ئويلىمىغان يېرىدىن چىققان ئىدى. ئوتتۇرا ئاسىيا ۋە ئۇنىڭ دائىرىسى خىتاينىڭ باشچىلىقىدا قۇرۇلغان «شاڭخەي بىرلەشمە تەشكىلاتى» نىڭ كېڭىشىش نۇقتىسى ئىدى. دەل بۇ نۇقتىغا ئامېرىكا ۋە غەربنىڭ ئۇسسۇپ كىرىشى خىتاينى قاتتىق چۆچۈتىۋەتتى.

خىتاي ھۆكۈمىتى ئەزەلدىن شەرقىي تۈركىستان ئەتراپىدا بىرەر ۋەقە چىقسا جىددىي ھەرىكەت قوللىنىپ، ئۇيغۇرلارغا قاراتقان نازارەت ۋە بېسىمىنى كۈچەيتەتتى. ئۇيغۇرلارنىڭ قوزغىلىپ بىرەر ۋەقە چىقىرىشىدىن ئەندىشە قىلاتتى. شۇڭا، 11 ـ سېنتەبىر ۋەقەسى» دىن قاتتىق سارىسىمىگە چۈشكەن خىتاي ھۆكۈمىتى، بىر تەرەپتىن شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئافغانىستانغا يېقىن جايلىرىغا زور تۈركۈمدە چارلاش ۋە مۇداپىئەلىنىش قىسىملىرىنى يۆتكەپ كېلىپ، ئافغانىستان مۇجاھىدلىرىنىڭ شەرقىي تۈركىستانغا چېكىنىپ كىرىپ بۇ يەردىمۇ بىرەر ۋەقە چىقىرىشىنى توسماقچى بولدى. يەنە بىر تەرەپتىن شەرقىي تۈركىستاندا كەڭ ـ كۆلەمدە تۇتقۇن قىلىش ۋە باستۇرۇش ھەرىكىتىنى ئېلىپ باردى. «شەرقىي تۈركىستان ئىنفورماتسىيون مەركىزى» نىڭ دوكلاتىغا ئاساسلانغاندا، خىتاي ھۆكۈمىتى 11 ـ سېنتەبىر ۋەقەسىدىن كېيىن، شەرقىي تۈركىستاندا 20 مىڭ ئەتراپىدا ئۇيغۇرنى تۇتقۇن قىلغان ۋە 3 مىڭدىن كۆپرەك ئۇيغۇرغا قۇرۇق تۆھمەت بىلەن جازا ھۆكۈم قىلغان. جەمئىيەتنىڭ ھەرقايسى قاتلاملىرى ۋە دىنىي سورۇنلارنى قاتتىق نازارەت قىلىپ، ئومۇمىي يۈزلۈك ھەربىي ھالەتنى يولغا قويغان ۋە قاتتىق زەربە بېرىش ھەرىكىتىنى تېخىمۇ كۈچەيتكەن.

ئىككىيۈزلىمچى خىتاي ھۆكۈمىتى يەنە ئامېرىكىنىڭ خەلقئارا تېرورىزمغا قارشى تۇرۇش چاقىرىقىغا ئاكتىپ ئاۋاز قوشقان قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، تېرورىزمغا قارشى تۇرۇش توغرىسىدا ھەدەپ جار سالدى. خىتاينىڭ بۇنىڭدىكى تۈپ مەقسىدى، ئۇيغۇرلارنىڭ مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى خەلقئارا تېرورىزم تەركىۋىگە كىرگۈزۈپ، ئۇيغۇرلارنىڭ مۇستەقىللىق داۋاسىنى خەلقئارانىڭ ئايرىلىشىدىن خالىي ۋە قانۇنلۇق ھالدا باستۇرۇشتىن ئىبارەت

رەزىل مەخسىدىگە يېتىش ئىدى. بۇ... مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن، خىتاي... ھۆكۈمىتى 2001 ـ يىلى 11 ـ ئايدا... شاڭخەيدە چاقىرىلغان « خەلقئارا سودا... يىغىنى » غا قاتنىشىش ئۈچۈن كەلگەن... ئامېرىكا پرېزىدېنتى بۇشقا تەپ... تارتماستىن، ئۇيغۇر مۇستەقىللىق... ھەرىكىتىنى خەلقئارا تېرورىزم تەركىۋىگە... كىرگۈزۈش تەلىۋىنى ئوتتۇرىغا قويدى... ئەمما، ئامېرىكا پرېزىدېنتى بۇشتىن... خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ تېرورىزمنى باھانە... قىلىپ، ئۇيغۇر ۋە تىبەت خەلقىنى... باستۇرماسلىق كېرەكلىكى ھەققىدىكى... جاۋابىنى ئېلىپ دەككىسىنى يېدى... بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى كىشىلىك... ھوقۇق كومىتېتىنىڭ مەسئۇلى روبىنسون... خانىم ئۆتكەن ئايدا بېيجىڭغا كەلگەندە... خىتاي ھۆكۈمىتىگە، تېرورىزمنى باھانە... قىلىپ، ئۇيغۇرلارنىڭ كىشىلىك ۋە... ئەركىنلىك ھوقۇقلىرىنى دەپسەندە... قىلماسلىق توغرىسىدا ئاگاھلاندۇرۇش... بەردى. ئامېرىكا پرېزىدېنتى بۇش ۋە... بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى كىشىلىك... ھوقۇق كومىتېتىنىڭ رەئىسى روبىنسون... خانىمنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتىگە بەرگەن... رەددىيەلىرى، ئۇيغۇرلار مەسىلىسىنىڭ... تېرورىزم تەركىۋىگە كىرمەيدىغانلىقىنى... بەلكى بىر مىللەتنىڭ مۇستەقىللىق ۋە... ئىنسانىي ھەق ـ ھوقۇق مەسىلىسى... ئىكەنلىكىنىڭ خەلقئارادا ئېتىراپ... قىلىنىشى ئىدى.

مۇستەبىت خىتاي ھۆكۈمىتى... ئۆزىنىڭ خەلقئارادا قانچىلىك نەپرەتك... ئۇچرىشىغا قارىماي ئۇيغۇرلار مەسىلىسىنى... خەلقئارا تېرورىزم تەركىۋىگە كىرگۈزۈش... ئۈچۈن ئۇرغۇن ھىيلە ـ مىكىرلارنى... ئويدۇرۇپ چىقارغان بولسىمۇ... ھەققانىيەت دۇنياسى ۋە دېموكراتىك... دۆلەتلەرنىڭ رەددىيەسىگە دۇچ كەلدى... شۇنداقتىمۇ، ئىنسان ھوقۇقى ۋە... دېموكراتىيەنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەيدىغان... خىتاي پارلامېنتى (خەلق قۇرۇلتىيى... دائىمىي كومىتېتى) 10 ـ ئايدا... چاقىرىلغان 24 ـ نۆۋەتلىك يىغىنىدا... خىتاي دۆلىتىنىڭ « تېرورىزمغا قارشى... تۇرۇش خەلقئارا ئەھدىنامىسى » نى ۋە «... تېرورىزمغا، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە... رادىكاللىققا قارشى تۇرۇش شاڭخەي... ئەھدىنامىسى » نى تەستىقلىدى. ئەجەب... خىتاي پارلامېنتى شەرقىي... تۈركىستاندىكى مەسىلىنىڭ باسقۇنچىلىق... بىلەن باسقۇنچىلىققا قارشى تۇرۇش... مەسىلىسى ئىكەنلىكىنى بىلمەمدىغاندۇ... ئەلۋەتتە بىلىدۇ، ئەمما خىتاي پارلامېنتى... خىتاي دۆلىتىنىڭ جاھانگىرلىك... مەۋقەسىنى قانۇنلاشتۇرغۇچى ئورگان... بولغانلىقتىن شۇنداق قىلىۋاتىدۇ. خەلقئا... جامائەتچىلىكتىن ئەيمەنمەستىن... كۆزبويامچىلىق قىلىۋاتىدۇ. چۈنكى... خىتاي دۆلىتى ئۇيغۇر خەلقىنىڭ... مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ زورىيىشىدىن ۋە... خەلقئارالىشىشىدىن سارىسىمىگە... چۈشۈۋاتىدۇ!

ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرىنىڭ بىرلەشمە باياناتى
«خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى ئەڭ چوڭ تېرورىستۇر!»

ئۆز خەۋىرىمىز: 10 - دېكابىر ب د ت دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنى مۇناسىۋىتى بىلەن «شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇرىستان مىللىي قۇرۇلتىيى» مەركىزى ئورگىنى، قۇرۇلتاي قارمىغىدىكى تۈركىيە «شەرقىي تۈركىستان ۋەخپى»، تۈركىيە «شەرقىي تۈركىستان ھەمكارلىق جەمىيىتى» ۋە تۈركىيە «قەيسىرى شەرقىي تۈركىستان مەدەنىيەت ھەمكارلىق جەمىيىتى» قاتارلىق تەشكىلاتلار بىرلەشمە بايانات ئېلان قىلىپ خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ 11 - سىنتەبىر ئامېرىكىدا يۈز بەرگەن ۋەقەنى پۇرسەت بىلىپ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان كۈرىشىنى قانداقتۇر «تېرورىستىك» ھەرىكەت دەپ قارىلاشقا ئۇرۇنىۋاتقانلىقىنى قاتتىق ئەيىپلىدى ۋە بۈگۈنكى كۈندە ئىنسان ھەق - ھوقۇقلىرىنى قاتتىق ئاياق - ئاستى قىلىۋاتقان ھەقىقىي تېرورىستىنىڭ خىتاي ھاكىمىيىتى ئىكەنلىكىنى بايان قىلىشتى.

بىرلەشمە باياناتنىڭ باش قىسمىدا مۇنداق دېيىلگەن: ئىنسانلارنىڭ ساياھەت، ئالاقە، دىن، سايلاش - سايلىنىش، پىكىر قىلىش ئەركىنلىكلىرىنى ۋە شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى مۇڭغۇلىستان قاتارلىق ئەللەرنىڭ مىللىي مىراسلىرىنى ۋە مىللىي مۇستەقىللىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى توسۇپ كەلگەن خىتاي ھاكىمىيىتى ئەڭ چوڭ ئىنسان ھەقلىرى خىيانەتچىسىدىن ئىبارەت!

قانۇن ۋە ئادالەتنى ئىنتراپ قىلمىغان جىنايەتنى پاش قىلىشنىڭ ئورنىغا جىنايەت ئىشلىگەن، قولغا ئالغان بىگۇناھ ئىنسانلارنى دۇنيادا ھېچ كۆرۈلۈپ باقمىغان قاتتىق قىيىن - قىستاقلارغا ئالغان، بىگۇناھ ئىنسانلارنى ئېتىپ ئۆلتۈرگەن، ئۆلتۈرۈلگەن ئىنسانلارنىڭ ئىچكى ئەزالىرىنى ئېلىۋېلىشتىنمۇ باش تارتمىغان ۋە ئۇنى سېتىپ ماددىي مەنپەئەتكە ئېرىشكەن، شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى مۇڭغۇلىستان قاتارلىق ئەللەرنى مۇستەملىكىسى ئاستىدا تۇتۇش ئۈچۈن قىلمىغىنى قالمىغان بۇنىڭ ئۈچۈن مەھەللە ۋە يېزىلاپ ئىنسانلارنى ئۆلتۈرۈشتىن باش تارتمىغان ھەتتا ئۆزىنىڭ خىتاي ياشلىرىنىمۇ تانكىلار ئاستىدا ئېزىشتىن نومۇس قىلمىغان خىتاي ھاكىمىيىتى ئەڭ چوڭ تېرورىستتىن ئىبارەتتۇر!»

بىرلەشمە باياناتتا مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئەپسۇسكى 11 - سىنتەبىردىن كېيىن دۇنيادا مەيدانغا كەلگەن يۈزلىنىشلەر بەزى دۆلەتلەر تەرىپىدىن ئۆزلىرىنىڭ مەنپەئەتىگە مۇناسىپ ھالدا شەكىللەندۈرۈشكە تىرىشىلماقتا، بۇنى پۇرسەت بىلگەن ۋە تېرورنىڭ ئەڭ چوڭ ۋەكىلى ھېساپلانغان خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئىنسانچە ياشاش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان ھەققانىي كۈرەشلىرىنى «تېرورىزىم» دەپ ۋە بۇ سەپتە يەر ئالغانلارنى بولسا تېرورىست دەپ قارىلاشقا تىرىشىپ كەلمەكتە. خىتاي ھۆكۈمىتى بۇ ئارقىلىق ئۆزىنىڭ مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى مۇڭغۇلىستان قاتارلىق ئەللەردە يولغا قويىۋاتقان زۇلۇم سىياسىتىنى يوللۇق قىلىپ كۆرسىتىشكە ئۇرۇنماقتا.

بىز شۇنى ئالاھىدە تىلغا ئېلىپ ئۆتمەكچىمىزكى، شەرقىي تۈركىستانىنىڭ ئىچىدە ۋە دۇنيانىڭ ھەرقايسى ئەللىرىدە شەرقىي تۈركىستان داۋاسى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ئۇيغۇرلارنىڭ تۈپ مەخسىدى ئۆز تۇپرىقىدا مۇستەقىل ۋە دېمۇكراتىك دۇنيانىڭ ھۆرمەتكە سازاۋەر بىر پارچىسى سۈپىتىدە ياشاشنى قولغا كەلتۈرۈشتۇر. مۇستەقىل، دېمۇكراتىك موھىت ئىچىدە ئىنسانچە ياشاشنى ئۈمىد قىلغان بىز ئۇيغۇرلارنى ئىنسانلارغا زىيان يەتكۈزىدىغان قالايمىقانچىلىق ۋە ۋەھىمە پەيدا قىلىدىغان تېرورىزىم بىلەن بىرلەشتۈرۈشنى قوبۇل قىلىش مۇمكىن ئەمەس!

بىز، شەرقىي تۈركىستانلىقلار بولۇش سۈپىتىمىز بىلەن 11 - سىنتەبىر ئامېرىكىدا يۈز بەرگەن تېرورىستىك ۋەقەنى، شۇنداقلا يەر يۈزىدە مەيدانغا كەلگەن پۈتۈن تېرورىستىك ھەرىكەتلەرنى نەپرەت بىلەن ئەيىپلەيمىز ۋە تېرور ھەم ئازاپتىن خالى بىر دۇنيا قۇرۇلمىسىنىڭ بارلىققا كېلىشىنى قوللايدىغانلىقىمىزنى ئىزھار قىلماقچىمىز!»

بىرلەشمە باياناتنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دېيىلگەن:

«ئادىل بىر دۇنيا قۇرۇلمىسى، ئىنسان ھەقلىرىگە ھۆرمەت كۆرسىتىلگەن ۋە تېروردىن ئۇزاق بىر دۇنيا يارىتىش جەريانىدا پۈتۈن دۇنيانىڭ يۈز بەرگەن رىيال ۋەقەلىرىنى ئانالىز قىلىشى ۋە بورمۇلانمىغان رىيال ئەھۋاللارنى نەزەردە تۇتۇشى كېرەك. گۈزەل بىر دۇنيا قۇرۇلمىسى ئۈچۈن، ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىسى دۆلەت مەنپەئەتلىرىنىڭ ئالدىدا يەر ئېلىشى لازىم، خىتايغا ئوخشىغان دۆلەتلەرنىڭ ئىختىسادىي، ھەربىي ۋە سىياسىي كۈچىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىسىدە ئۇلارغا يول قويۇپ بەرمەسلىكنى ئالدىنقى شەرت قىلىش كېرەك.

بىز، 10 - دېكابىر دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنى مۇناسىۋىتى بىلەن دۇنيا جامائەتچىلىكىنى، ب د ت ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتىنىڭ ۋە خەلقئارا كەچۈرۈم تەشكىلاتى قاتارلىق خەلقئارالىق تەشكىلاتلارنىڭ ئېلان قىلغان دوكلاتلىرىنى يەنە بىر قېتىم كۆزدىن كەچۈرۈپ چىقىشقا چاقىرىمىز، چۈنكى بۇ دوكلاتلاردا، كەلگۈسى دۇنيا ئۈچۈن قىلىنماقچى بولغان ئىشلار، جۈملىدىن خىتايغا قارشى تۇتۇلىدىغان پوزىتسىيە ۋە تەدبىرلەرنىڭ ۋاقتىدا ئېلىنىشى لازىملىقى ئېنىق ھالدا ئىپادە قىلىنغان.

دۇنيا ئىنسان ھەقلىرى كۈنىدە شۇ بىر ھەقىقەت ئۇنتۇلماسلىقى لازىمكى، ئىنسان ھەقلىرى پەقەتلا كۈچلۈكلەر ئۈچۈنلا خاس بولماستىن بەلكى دۇنيادا ياشىغان بارلىق ئىنسانلارغا تەئەللۇقتۇر. باشقىلارنىڭ تاجاۋۇزىغا ئۇچرىغان ھەر بىر ئىنسان ھەق - ھوقۇقى دۇنيا تىنچلىقى ۋە خاتىرجەملىكىگە قارشى قىلىنغان بىر ھەرىكەت، شۇنداقلا زوراۋانلىقنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بىر ئامىلدۇر.

بىز ئۇيغۇرلار، يېڭى بىر دۇنيا قۇرۇلمىسىنى شەكىللەندۈرۈشكە تىرىشىۋاتقان دېمۇكراتىك ئەللەرنى توغرىسىنىڭ يېنىدا يەر ئېلىشقا چاقىرىمىز.

قۇرۇلتاي رەئىسى ئەنۋەرجان تۈركىيەدىكى ئۇيغۇرلارغا قۇرۇلتاي روھىنى يەتكۈزدى

ئۆز خەۋىرىمىز: قۇرۇلتاي رەئىسى ئەنۋەرجان بۇ يىل 4 - نويابىردىن 14 - نويابىرغىچە تۈركىيە زىيارىتىدە ئىستانبول، ئەنقەرە ۋە قەيسىرى شەھەرلىرىدە ياشاۋاتقان ئۇيغۇرلاردىن ھال سوراش بىلەن بىرگە، بۇ يىل ئۆكتەبىردە بېلگىيەدىكى ياۋروپا پارلامېنتىدا چاقىرىلغان 3 - نۆۋەتلىك مىللىي قۇرۇلتاينىڭ روھىنى يەتكۈزدى ھەمدە بۇ يەردىكى ئۇيغۇر قېرىنداشلىرىمىزنى مىللىي بىرلىكىمىزنى كۈچەيتىشكە ۋە قوغداشقا چاقىردى.

4 - نويابىر ئەنۋەرجان ئىستانبولدىكى «شەرقىي تۈركىستان ۋەخپى» ۋە «شەرقىي تۈركىستان ھەمكارلىق جەمىيىتى» نىڭ مەركىزىدە بىر قىسىم ئۇيغۇر جامائىتى بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇلارغا قۇرۇلتاينىڭ روھىنى يەتكۈزۈش بىلەن بىرگە، نۆۋەتتە ئۇيغۇر داۋاسىنىڭ خەلقئارادىكى ئورنى ۋە قۇرۇلتاينىڭ دۇنيا سىياسىي سەھنىلىرىدىكى ئورنى ھەققىدە مەلۇمات بەردى، جامائەتنىڭ مىللىي داۋايىمىزنىڭ بۈگۈنى ۋە كەلگۈسى ھەققىدە سورىغان سوئاللىرىغا جاۋاپ بەردى.

5 - نويابىر كۈنى ئەنۋەرجان ئەنقەرەگە بېرىپ، قۇرۇلتاي سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشىنىڭ رەئىسى (مەرھۇم) ھاجى ياقۇپ ئەپەندى ۋە قۇرۇلتاينىڭ باشقا ۋەكىللىرى بىلەن ئۇچرىشىپ، مىللىي قۇرۇلتاينىڭ كەلگۈسى پىلان - پىروگراممىلىرىنى مۇزاكىرە قىلدى.

7 - نويابىر ئەنۋەرجان تۈركىيەدە ئۇيغۇرلار بىر قەدەر زىچ توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان قەيسىرى شەھرىگە بېرىپ، بۇ شەھەردە پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقان «شەرقىي تۈركىستان ھەمكارلىق جەمىيىتى» نىڭ رەھبەرلىرى ۋە جەمىيەتنىڭ ئەزالىرى بىلەن كۆرۈشۈپ 3 - نۆۋەتلىك مىللىي قۇرۇلتاي ھەققىدە مەلۇمات بەردى، ئۇلارنىڭ مىللىي قۇرۇلتاي ھەم شەرقىي تۈركىستان مىللىي ھەرىكىتىنىڭ ياۋروپادىكى تەرەققىيات ئەھۋالى ھەققىدە سورىغان سوئاللىرىغا جاۋاپ بەردى. ئەنۋەرجان قەيسىرىدىكى ئۇيغۇر جامائىتىگە قىلغان سۆزىدە، ئۇلارنى مىللىي بىرلىكىمىزنى كۈچەيتىپ، ۋەتەن سىرتىدا ئېلىپ بېرىۋاتقان مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزگە ئورتاق كۈچ چىقىرىشقا، مىللىي قۇرۇلتىيىمىزنىڭ ئەتراپىغا تېخىمۇ زىچ ئۇيۇشۇشقا چاقىردى.

9 - نويابىر ئەنۋەرجان قەيسىرى شەھرىدىكى «ئەرجىيەس» تېلېۋىزىيە ستانسىسىنىڭ مەخسۇس شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسى ھەققىدە ئۇيۇشتۇرغان بىر يېرىم سائەتلىك نەخ مەيدان پىروگراممىسىغا تەكلىپ بىلەن قاتنىشىپ، قەيسىرى خەلقىگە چەتئەللەردە ئېلىپ بېرىۋاتقان شەرقىي تۈركىستان مىللىي ھەرىكىتىنىڭ نۆۋەتتىكى ئەھۋالى، ۋەتەن ئىچىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەزىيىتى، خەلقئارا تەشكىلاتلارنىڭ ۋە دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ ئۇيغۇرلارغا كۆرسىتىۋاتقان ھېسداشلىقى... قاتارلىق مەسىلىلەردە ئەتراپلىق مەلۇمات بەردى ۋە تۈركىيە خەلقىنى ئۆزلىرىنىڭ قان - قېرىندىشى بولغان ئۇيغۇر خەلقىنىڭ مىللىي ھەرىكىتىگە ھېسداشلىق قىلىشقا چاقىردى. مەزكۇر تېلېۋىزىيە پىروگراممىسى، قەيسىرى خەلقىنىڭ تەلىۋىگە ئاساسەن 11 - نويابىر يەنە تەكرار كۆرسىتىلدى.

تېرورىزىم ۋە مۇستەقىللىق كۈرىشى

ئۆتكەن

دۇنيانىڭ قەيبىردە بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، بۈگۈن ئاسارەت ئىچىدە ياشاۋاتقان مىللەتلەرنىڭ مۇستەقىللىق كۈرەشلىرى ئىككى خىل شەكىلنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپ كەلمەكتە، بىرى - سىياسى كۈرەش، يەنە بىرى - قوراللىق كۈرەشتىن ئىبارەت.

ئۇيغۇر مۇستەقىللىق داۋاسىدىكى قوراللىق ھەرىكەتلەرنى خىتاينىڭ «تېرورلۇق» دەپ ئەيىپلىشى نورمال ھادىسە. بۇنى دۇنيانىڭ «تېرورلۇق» دەپ چۈشىنىپ قېلىشى بولسا ئەندىشىلىنەرلىك ئەھۋال. ئەمما ئۆزىمىزنىڭ بۇ ھەرىكەتلەرنى «تېرورلۇق» دەپ چۈشىنىپ قېلىشىمىز بولسا قورقۇنچلۇق بىر ۋەزىيەت. چۈنكى بىر داۋانىڭ ھەققانىي بىر داۋا ئىكەنلىكىنى باشقىلارغا چۈشەندۈرۈشتىن ئاۋال، بۇ داۋانىڭ ھەققانىيلىقىغا ئالدى بىلەن ئۆزىمىز ئىشىنىشىمىز كېرەك. شۇندىلا خەلقارا سەھنىلەردە باياناتىمىز ئېنىق، تۇتاملىق بولالايدۇ.

11. سېنتەبىردىن كېيىن خەلقارا تېرورىزمغا قارشى ھەرىكەتكە ئەسلىدە ئاكتىپ ھەرىكەتكە ئۆتكۈچى تەرەپ بىز بولۇشىمىز كېرەك ئىدى. چۈنكى يىللاردىن بېرى دۆلەت تېرورىنىڭ زۇلمىنى تارتىپ كېلىۋاتىمىز. ئۇيغۇر مۇستەقىلچىلىرى 10 يىلدا 20 گە يېقىن ئادەم ئۆلتۈرۈپ، 50 - 60 ئادەمنى زەخمىلەندۈرگەن، 10 نەچچە قېتىم ۋەقە سادىر قىلغان بولسا (خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ھۆججەتلىرىدە كۆرسىتىلىشىچە)، خىتاي ھۆكۈمىتى 1997. ۋە 1998. يىلى ئىچىدىلا 190 سىياسى مەھبۇسقا ئۆلۈم جازاسى بېرىپ، ئاز دىگەندە يۈز قېتىم جىنايەت سادىر قىلدى. (خىتاي بىزنى تېرورىست دەپ دۇنياغا ئېلان قىلغان كۈنى) بىزمۇ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان 1990 كىشىمىزنىڭ تىزىملىكىنى ۋە «جىنايەتلىرى»نى دۇنياغا ئېلان قىلالىغان بولساق، ئەڭ ياخشى جاۋاپ بولغان بولاتتى. ئەمما بۇ كۈرەشتە ئاكتىپ كۈرەشچى خىتاي بولۇپ كەلدى، بىز بولساق مۇداپىئە ئورنىدا تۇرۇۋاتىمىز. بۇ كۈرەشتە پاسسىپ ھالدا قېلىشىمىزنىڭ ئوبيېكتىپ سەۋەبى، ئادەم كۈچى يېتەرسىزلىكى بولغان بولسا، سوبيېكتىپ سەۋەبى ئۆزىمىزدە بىر قىسىم ئىچكىلىرىمىز ئېلىپ بارغان قوراللىق ھەرىكەتنىڭ ھەققانىي ھەرىكەت ئىكەنلىكىگە ياكى تېرورىستىك ھەرىكەت ئەمەسلىكىگە قارىتا قانائەت يوق، ياكى گۇمان بار.

«بىزنىڭ» تىلىمىزنى قىسقا قىلىپ تۇرىۋاتقان نوقتا بەزى قوراللىق ھەرىكەتلەردە خىتاي خەلقىنىڭ نىشان قىلىنغانلىقى بولسا كېرەك. بۇ يەردىكى «تىلى قىسقىلىق»نىڭ ئورۇنسىز ئىكەنلىكىگە تۆۋەندىكى سوئالىم جاۋاپ بولالىسا كېرەك:

بىر گۇرۇپ كىشى خوشنا بىر دۆلەتنىڭ چېگرىسىدىن ئوغۇرلۇقچە ئۆتۈپ، ئۇ يەردىكى خەلقنىڭ مال - مۈلكىگە چېقىلسا، خوشنا دۆلەتلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن دۇنيا «قانۇنسىز ھەرىكەت» دەپ ئەيىپلەيدۇ. چېگرادىن ئۆتىۋاتقان چېغىدىلا ئېتىپ تاشلىنىدۇ. مۇشۇنداق بىر ھەرىكەت مەلۇم بىر دۆلەتنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا ئېلىپ بېرىلسا، يەنى مىليونلارچە كىشى خوشنىلارنىڭ چېگرىسىدىن ئۆز ئەسكەرلىرىنىڭ ھىمايىسى بىلەن ئۆتۈپ، ئۇ يەرگە ماكانلىشىپ، ئەۋلات قالدۇرۇپ، خاتىرجەم بۇلاڭ - تالاڭ قىلسا، بۇ قانۇنى ھەرىكەت بولامدۇ؟ يەنى ئۇلارنىڭ قىلمىشى گۇناھسىزلىق بولامدۇ؟ خۇلاسە مۇنداق :

شەرقىي تۈركىستاندىكى خىتاي خەلقىنى گۇناھسىز خەلق دەپ تونۇش، ئۇلارنىڭ شەرقىي تۈركىستاندىكى ياشاش ھەققىنى ئېتىراپ قىلغانلىق بولىدۇ. بۇ ئەينى ۋاقىتتا شەرقىي تۈركىستاننى خىتاينىڭ بىر پارچىسى دەپ تونىغانلىق بولىدۇ. مېنىڭچە ئۇرۇشتا «خەلق بىگۇناھتۇر» ئۆلچىمى پەقەت دۆلەت بىلەن دۆلەت ئوتتۇرىسىدىكى ئۇرۇش ۋە بىر دۆلەت ئىچىدىكى ھاكىمىيەت گۇرۇپپىلىرى ئارىسىدىكى ئۇرۇش ئۈچۈن ئېيتىلغاندۇر. دەل مۇشۇنداق بولغىنى ئۈچۈن، بۈگۈن دۇنيا جامائەت پىكرىدە «بۆلگۈنچىلىكنىڭ ھەممىسى تېرورلۇق بولۇۋەرمەيدۇ» دېيىلىۋاتىدۇ. شۇنىڭدەك بىر ھەرىكەتنىڭ تېرورىست بولۇش - بولماسلىقىنى ئۆلچەشتە ئۇنىڭ غايىسىگىمۇ قاراش كېرەك دېيىلىۋاتىدۇ. چۈنكى دۇنيا سىياسەتچىلىرى مۇستەملىكچىلىككە قارشى كۈرەشتە خەلققە زىيانلىق ھەرىكەتتىن ساقلانغىلى بولمايدىغانلىقىنى ئوبدان بىلىدۇ. ئەمما بۇ نوقتىنى ئاشكارە تەشۋىق قىلىشقا بولمىغىنى ئۈچۈن، گەپنى مەۋھۇمراق قىلىۋاتىدۇ. بۇ ئارقىلىق پائالىيىتىمىزگە ئىلھام بېرىلىۋاتىدۇ.

مۇستەملىكچىلىكمۇ بىر خىل ئۇرۇش ۋەزىيىتىدۇر. بۇ ۋەزىيەتتە مەزلۇم خەلقنىڭ ئۆلتۈرۈلۈش شەكلى قان تۆكۈش ئارقىلىق ئەمەس، بەلكى ئاچ قويۇش ئارقىلىق (ئىشسىز ۋە ئېشىنى تارتىۋېلىش ئارقىلىق) ئەمەلىيلىشىدۇ، بۇ خىل ئۇرۇش ۋەزىيىتىدە ئالدىنقى سەپ - ئىشلەپ چىقىرىش ۋە سودا تىجارەت ئورۇنلىرىدۇر. ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى ئوتتۇرا سەپ، ئەسكىرى كۈچلەر بولسا ئارقا سەپ ۋەزىپىسىنى ئۆتەيدۇ. يەنى مۇستەملىكچىلىك ئۇرۇشىنىڭ ئالدىنقى سېپىدە ھاكىمىيەت بېشىدىكى مىللەتنىڭ خەلق تەبىقىسى ۋەزىپە ئۆتەيدۇ، بۇ ئالدىنقى جەڭچىلىرىنىڭ جەڭلىرىنى (بۇلاڭ - تالاڭلىرىنى) ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى سىياسەت ۋە قانۇنلىرى ئارقىلىق كاپالەتلەندۈرىدۇ. يەنى، بۇلاڭ - تالاڭنىڭ سىستېمىلىق، پىلانلىق ۋە غەلىبىلىك بولىشىغا مەسئۇل بولىدۇ. بۇ مۇددىئاسى ئۈچۈن « شىنجاڭنى ئاچىمىز، گۈللەندۈرىمىز » دىگەنگە ئوخشاش شۇئارلار بىلەن، « مىللەتلەرگە باراۋەرلىك ئېلىپ كېلىمىز » دىگەندەك سەپسەتىلىرى بىلەن مەزلۇم مىللەتنىڭ قېنىنى شورايدۇ، مەزلۇم مىللەت بۇ سەپسەتىگە ئىشەنمەي ۋە بۇ بۇلاڭ - تالاڭغا تاقەت قىلالماي ئىسيان كۆتەرگەندە، ئارقا سەپتە تۇرىۋاتقان ئەسكەركۈچى ھەرىكەتكە ئۆتىدۇ ۋە ئىسيانكارلارغا « بۇزغۇنچى، ئوغرى - بۇلاڭچى ۋە تېرورىست » دىگەندەك قالپاقلارنى كەيدۈرۈپ باستۇرىدۇ. مۇستەملىكە رايوندا ئالدىنقى سەپ جەڭچىلىرى كۆچمەن خەلق بولغانلىقى ئۈچۈنلا مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ دەسلەپكى باسقۇچى مانا مۇشۇ ئالدىنقى سەپ جەڭچىلىرىگە قارشى ئۇرۇش بىلەن باشلىنىدۇ. مۇستەقىللىق كۈرىشى پەقەت دۈشمەنىنىڭ ئارقا سېپىگە (ئەسكىرى كۈچكە) قارشى تۇرالىغۇدەك ماغدۇرغا ئېرىشكەندە، ئۆزلىرى ئۈچۈن قولاي ۋە مۇمكىن بولغان دائىرىدە پائالىيىتىنى داۋام قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ بۇ پائالىيەتلىرىنى چەكلەش دىمەك، ئۇلارنىڭ مەۋجۇدىيىتىنى (ياشاش ھوقۇقىنى) رەت قىلىش دىمەكتۇر. دۆلەت بىلەن دۆلەت ئوتتۇرىسىدىكى مەسىلىلەردە ئالدى بىلەن دىپلوماتىيە، ئاندىن كېلىشەلمىگىنىدە ئۇرۇش بولىدۇ. ھاكىمىيەت بېشىدىكى مىللەت بىلەن مەھكۇم مىللەت ئوتتۇرىسىدىكى مەسىلىلەردە بىر دۆلەت بىلەن بىر خەلق ئارىسىدىكى توقۇنۇش بولغىنى ئۈچۈن ئاۋۋال ئۇرۇش، ئاندىن دىپلوماتىيە ئېلىپ بېرىلىدۇ، بۇ مىللى سىياسەتلەرنىڭ بىر قانۇنىيىتىدۇر. مەزكۇر قاراشقا دۇربان (جەنۇبىي ئافرىقىدا چاقىرىلغان خەلقارا ئىرقچىلىققا قارشى يىغىن - ت) يىغىنىدا ئىككى مىڭدىن ئارتۇق خەلقارالىق تەشكىلاتلار ئىسرائىلنى ئېتنىك (ئىرقىي) قىرغىنچى دەپ ئەيىپلەندى. ئەگەر « خەلق » گە قارىتىلغان ھەرىكەتنىڭ دۇنيادا شەرتسىز نەپرەتكە قالىدىغان بولسا، پەلەستىنلىكلەر دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ تۈكۈرۈكىگە كۆمۈلۈپ كەتكەن بولاتتى. لېكىن پەلەستىن داۋاسى دۇربان يىغىنىدا % 99 دىگۈدەك قاتناشقۇچىلارنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشەلمىگەن بولاتتى.

شۇ بىر رىئاللىقكى، بۈگۈن ئۇيغۇرلار پەلەستىنلىكلەرنىڭ پارتىلىتىش ھەركىتىنىڭ مىڭدەن بىرىنىمۇ قىلمىدى. ئەمما خىتاي ئىسرائىلنىڭ سېلىۋاتقان زۇلمىنى قانچە ھەسسە ئارتۇق قاتلىۋەتتى. دىمەك دۇربان يىغىنىنىڭ نەتىجىسى مۇستەملىكچىلىككە قارشى ھەرقانداق بىر شەكىلدىكى ھەرىكەتنىڭ تېرورلۇق ھېساپلانمايدىغانلىقىنىڭ بىر پاكىتى سۈپىتىدە تارىخقا يېزىلىپ كەتتى.

دىمەك . شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنىڭ ئاخىر بېرىپ ئامېرىكا ۋە ياۋروپا دۆلەتلىرىنىڭ قول تىقىشى بىلەن ھەل بولىدىغانلىقى ئېنىق. ئەمما بۇ قول تىقىشلار قايسى كۈچلۈك دۆلەت تەرىپىدىن بولسا بولسۇن، ئۇ، ھامان تاشقى ئامىل (تاشقى سەۋەپ) . ئەمما ئامېرىكا تاشتىن چۈجە چىقىرالمايدۇ، بەلكىم تۇخۇمدىن چىقىرالىشى مۇمكىن. شۇنىڭ ئۈچۈنلا داۋايىمىزنىڭ ھەل بولىشىدىكى ئىچكى ئامىل (ئىچكى سەۋەپ) يەنىلا ئاساسى ئورۇندا تۇرىدۇ. ئۇ بولسىمۇ ئەلۋەتتە ۋەتەن ئىچىدىكى خەلقىمىزدۇر ۋە ئۇلارنىڭ تۈرلۈك ھەققانى ھەرىكەتلىرىدۇر.

(ئىزاھات: مەزكۇر ماقالىنىڭ بەزى بۆلۈملىرى قىسقارتىلدى . تەھرىردىن)

« ئەنگلىيە ئۇيغۇر جەمئىيىتى » رۆزا ھېيت مۇناسىۋىتى بىلەن چاي سۆھبىتى ئۆتكەزدى

لوندوندىن ئەركىن ئۇيغۇر خەۋىرى: لوندوندا پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقان « ئەنگلىيە ئۇيغۇر جەمئىيىتى » بۇيىل روزى ھېيت كۈنى لوندون شەھرىنىڭ ئېدمونتون گرېين رايونىدىكى « تۈرك يۇرت داشلار ھەمكارلىق جەمئىيىتى » نىڭ يىغىن زالىدا چاي سۆھبىتى ئۆتكەزدى. بۇ پائالىيەتكە لوندون شەھەر باشلىقىنىڭ ۋەكىلى ۋە ئېدمونت گرېين رايونىنىڭ ئىككى نەپەر پارلامېنت ئەزاسى، « خەلقئارا كەچۈرۈم تەشكىلاتى »، « ب ب س » رادىئو مۇخبىرى، تۈرك گېزىتلىرىنىڭ مۇخبىرلىرى، شۇنداقلا، بەزى ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ ۋەكىللىرى ، ئۇيغۇرلارغا قىزىقىدىغان كۆپلىگەن ئەنگلىيەلىكلەر ۋە ئەنگلىيەدە تۇرۇشلۇق ئۇيغۇرلار ... بولۇپ يۈزدىن ئارتۇق ئادەم قاتناشتى.

زالغا ۋەتىنىمىزنىڭ ئاي يۇلتۇزلۇق كۆك بايرىقى ئېسىلغان بولۇپ، ئۇيغۇر دوپپىسىنى كەيگەن ئۇيغۇر قىز - يىگىتلىرى ۋە ئۇلار ھازىرلىغان ئۇيغۇرچە تۈرلۈك تائاملار ئەنگلىيەلىكلەرنىڭ ئالاھىدە قىزىقىشىنى قوزغىدى. پائالىيەت جەريانىدا چەتئەللىك دوستلارغا ئۇيغۇرلارنىڭ مىللى كىملىگى، مىللى ئۆرپ، ئادىتى، سىياسىي تارىخى تونۇشتۇرۇلۇپ، بۈگۈنكى ئۇيغۇر ۋەزىيىتى ئەتراپلىق چۈشەندۈرۈلدى.

بۇقېتىمقى چاي سۆھبىتىدە يەنە ئەنگلىيە « ب ب س » مۇخبىرىنىڭ، « 11 - سېنتەبىر ۋەقەسىدىن كېيىن ئۇيغۇرلارنىڭ سىياسى ھاياتىدا قانداق ئۆزگۈرۈشلەر بولدى؟ » دىگەن سوئالىنى ئاساس قىلغان ھالدا سوئال - جاۋاپلىق سۆھبەت داۋاملىشىپ، ئۇلارغا قانائەتلىنەرلىك جاۋاپ بېرىلدى. ئۇندىن باشقا يەنە مېھمانلارغا ئۇيغۇر مەدەنى پائالىيەتلىرى بويىچە ناخشا - ئۇسۇل، ئۇيغۇرچە مۇزىكا ئورۇنداپ بېرىلدى. چاي سۆھبىتى قىزغىن كەيپىيات ئىچىدە ئۆتتى.

12 - دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتىنىڭ خاراكتېرى ۋە ئەھمىيىتى توغرىسىدا

شۆھرەت ھوشۇر (ئامېرىكا)

دېموكراتىك بىر سىياسىي ھاياتتىن نەپەسلىنىپ باقمىغان ياكى ئاز نەپەسلەنگەن مىللەتلەردە، بولۇپمۇ ئۇزۇن مەزگىل ئاسارەت ئاستىدا ياشىغان مىللەتلەرنىڭ پۇخرالىرىدا سىياسىي ئاڭ ئاجىز بولىدۇ. بۇنداق مىللەتنىڭ ئەزالىرى ئۆز تەقدىرى بىلەن ئۆزلىرىنى ئىدارە قىلىۋاتقان دۆلەتنىڭ سىياسىتى ئوتتۇرىسىدىكى باغلىنىشنى (سەۋەپ، نەتىجە مۇناسىۋىتىنى) بىلەلمەيدۇ. بۇلار ئۆز بەختسىزلىگىنىڭ سەۋەبى ئۈستىدە ئويلانغاندا ئاساسلىق سەۋەپلەرنى كۆزدىن قاچۇرۇپ قويۇپ، ئاساسلىق بولمىغان ياكى پۈتۈنلەي ئاساسسىز سەۋەپلەر ئۈستىدە باش قاتۇرىدۇ. مەسىلەن، ئۇلار ئىقتىسادى نامراتلىقنى، ئاتا - ئانىسىنىڭ كۆپ مىراس قالدۇرمىغانلىقى، ئۇرۇق - تۇققان، يارۇ - بۇرادەرلىرىنىڭ يار - يۆلەك بولمىغانلىغى ياكى تەقدىرىنىڭ كاجلىقىغا باغلاپ چۈشىنىدۇ. بۇ خىل چۈشەنچە ئۇلاردا تەبىئى ھالدا تەقدىرگە تەن بېرىش، ئۆلۈپ قالمىغانغا شۈكرى قىلىش تۇيغۇسىنى شەكىللەندۈرىدۇ. بۇ تۇيغۇ بولسا ئىنسانىڭ ئىسيانكارلىق روھىنى سۇندۇرىدۇ. بۇ خىل روھى ھالەت، مۇستەملىكچى ھاكىمىيەتنىڭ داۋامى ئۈچۈن مۇنبەت بىر زېمىن بولغانلىقتىن، مۇستەملىكچىلەر بارلىق تەشۋىقات ۋاستىلىرى ئارقىلىق بۇخىل روھى ھالەتنى مەھكۇم مىللەت ئەزالىرى ئىچىدە ئومۇملاشتۇرۇشقا تىرىشىدۇ. بۇ سۈيقەستكە قارشى كۈرەش ۋەزىپىسى پەقەت مەھكۇم مىللەتنىڭ زىيالىلار قوشۇنىنىڭلا زىممىسىدە بولىدۇ.

خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ شەرقىي تۈركىستاندا ياشاۋاتقان يەرلىك خەلق بىلەن خىتايلار ئارىسىدىكى ئىقتىسادى ۋە مەدەنىيەت سەۋىيە جەھەتتىكى پەرقلەرنى « تارىختىن چۈشۈپ قالغان پەرق » دەپ ئىزاھلىشى، دەل ئەشۇ خىل سۈيقەستنىڭ ئىپادىسى بولسا، 12. دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى بۇ سۈيقەستكە قارشى بىر كۈرەشتۇر.

مەشھۇر شەخسلەردىن بىرى، « قۇل، ئۆزىنىڭ قۇل ئىكەنلىگىنى تونۇپ يەتكەن كۈنى قۇللۇقتىن ئازات بولغان كۈندۇر » دەيدۇ. ئاڭنىڭ تەقدىرنى بەلگۈلەش رولى ھەققىدە ئېيتىلغان بۇ سۆزدە، ئاڭنىڭ رولى بىرئاز ئاشۇرۇۋېتىلگەندەك تۇرىدۇ. مەن ئاخىرقى جۈملىدە « ئازاتلىقنىڭ بىرىنچى قەدىمى باسقان كۈنى » دېيىلگەن بولسا مۇۋاپىق بولاتتىمىكىن دەپ ئويلايمەن. بۇ تەبىر بويىچە بىز مۇنداق دېيەلەيمىز:

« ئەسىر مىللەتتە سىياسىي ئاڭ شەكىللەنگەن ۋاقىت، ئازاتلىق پەللىسىگە قاراپ چوڭ بىر قەدەم ئالغان كۈندۇر » 12 - دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى ئۇيغۇر ياشلىرىدا شەكىللەنگەن كۈچلۈك بىر سىياسىي ئاڭنىڭ ئاشكارىلىنىشى، شۇنداقلا يەنە ئۇيغۇر مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بۈگۈنى ھەققىدە بۇندىن 16 يىل ئاۋال بېرىلگەن بىر سىگنالدۇر.

ھەرىكەتنىڭ خاراكتېرى

12 - دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتىدە ئوتتۇرىغا قويۇلغان سەككىز تۈرلۈك تەلەپ، ئومۇمەن دېموكراتىك تەلەپلەردەك كۆرۈنىدۇ، مۇستەقىللىق ئىبارىسى ھېچ تىلغا ئېلىنمىغان، (توغرىسى تىلغا ئېلىش مۇمكىن بولمىغان) بۇ تەلەپلەر خاراكتېرى نۇقتىسىدىن كۆزىتىلگەندە، مۇستەقىللىق داۋاسىنىڭ دەۋرى شارائىتى چەكلىمىلىرىنى نەزەردە تۇتۇپ، دېموكراتىيە تونى بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇلىشىدۇر. چۈنكى « شىنجاڭغا كۆچمەن كۆچۈرۈش توختىتىلسۇن.» دېگەنلىك، بۇ زېمىننىڭ ئىگىلىرى بىز، « خىتايلارنىڭ بۇيەردە ياشاش ھەققى يوق » دېگەنلىك، « ئاتوم سىنىقى توختىتىلسۇن » دېگەنلىك، « دۆلەتنىڭ ھەربى مەنپەئەتى بىلەن بىزنىڭ مىللى مەنپەئەتىمىز بىردەك ئەمەس » دېگەنلىك، « پىلانلىق تۇغۇت سىياسىتى ئەمەلدىن قالدۇرۇلسۇن » دېگەنلىك، « خىتاي خەلقىنىڭ دەردى بىلەن، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ دەردى ئوخشاش ئەمەس، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئۇپۇس دەردى يوق » دېگەنلىكتۇر، « مىللى مائارىپ راۋاجلاندۇرۇلسۇن » دېگەنلىك، « مىللى مەۋجۇدىيىتىمىزنىڭ قەست قىلىنىشىغا يول قويمايمىز » دېگەنلىك، « دېموكراتىك سايلام يولغا قويۇلسۇن » دېگەنلىك بولسا، « ئۆز رەئىسلىرىمىزنى ئۆزىمىز سايلايمىز، يەنى ئۆزىمىزنى ئۆزىمىز ئىدارە قىلىمىز » دېگەنلىكتۇر.

ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ تەلەپلەر پەقەت مۇستەقىللىق سىياسىي مۇھىتىدا ئەمەللەشتۈرۈلىدىغان تەلەپلەردۇر، شۇڭا 12 - دېكابىر ھەرىكىتى دېموكراتىك ھەرىكەت ئەمەس، ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتىدۇر، مىللى ھەرىكەتتۇر ۋە مۇستەقىللىق ھەرىكىتىدۇر. شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ مۇھىم بىر پارچىسىدۇر. مۇستەقىللىق تەلىپىدۇر، بۇ ھەرىكەتنىڭ قاتناشقۇچىلىرىنىڭ سالاھىيتى نۇقتىسىدىن ئېيتقاندىمۇ، دېموكراتىك ھەرىكەت ئەمەس، مىللىي ھەرىكەتتۇر، يەنى بۇ شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ مۇھىم بىر قىسمىدۇر. (شۇڭا مەن 12. دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتىنى دېموكراتىك ھەرىكەت دەپ ئاتاشنى مۇۋاپىق كۆرمەيمەن. بۇ ھەرىكەت « 12 . دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى » ياكى « 12 - دېكابىر ئوقۇغۇچىلار مىللىي ھەرىكىتى » دەپ ئاتىلىشى كېرەك دەپ ئويلايمەن. دوستلىرىمىزنىڭ بۇ ھەرىكەتنى دېموكراتىك ھەرىكەت دەپ ئاتىشىدا، ھەرىكەتنىڭ شەكلىنى نەزەردە تۇتۇپ، يەنى مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزدىكى قوراللىق ھەرىكەتلەردىن پەرقلەندۈرۈش غايىسى بىلەن دەۋاتقانلىقىنى چۈشىنىمەن، مېنىڭچە ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى دېيىشمۇ مەزكۇر غايىگە ئۇيغۇندۇر، ئەمما بۇخىل ھەرىكەتلەرنى دېموكراتىك ھەرىكەت دەپ ئاتاشنىڭ خاتالىقى بۈگۈن بەك كۆزگە چېلىقىپ كەتمەيۋاتقىنى بىلەن كېيىنكى يىللاردا، داۋايىمىز جىددى بىر خەلقارالىق مەسىلىگە ئايلانغان ۋە ھەل قىلىش چارىسى بەلگۈلىنىدىغان چاغلاردا بۇ خاتالىقنىڭ تۇغدۇرىدىغان ئۇقۇشماسلىقنى يېڭىش قىيىنلىشىدۇ.)

ھەرىكەتنىڭ ئەھمىيىتى

مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزدىكى قوراللىق ھەرىكەتلەر خىتاينىڭ ماددى ئىشغالىيىتىگە (جۈملىدىن ئەسكەرى ئىشغالىيىتىگە) قارشى جەڭ بولغان بولسا،12 - دېكابىر ھەرىكىتى خىتاينىڭ ئەقىل ئىشغالىغا قارشى (مېڭە يۇيۇش قەستىگە) غەلىبىلىك بىر جەڭدۇر. 12 - دېكابىرچىلار سەككىز تۈرلۈك تەلەپلىرىدە، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ھايات پاجىئەسى بىلەن (سىياسىي، ئىقتىسادى ۋە ئىجتىمائىي تەقدىرى بىلەن) دۆلەت سىياسىتىنىڭ (خىتاي مۇستەملىكچىلىرىنىڭ) ئوتتۇرىسىدىكى بىۋاستە باغلىنىشىنى سېستىمىلىق بىر شەكىلدە، يۇقىرى ۋە ئىلمىي بىر سەۋىيىدە، ئەتراپلىق ئوتتۇرىغا قويۇپ بەردى. بۇ ئارقىلىق خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۆز مۇستەملىكچىلىكىنى پەردازلاپ كېلىۋاتقان « شىنجاڭنى ئېچىش ۋە گۈللەندۈرۈش » تونىنى يىرتىپ تاشلىدى. شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە بەختسىزلىكىنىڭ يىلتىزىنى كۆرسىتىپ بەردى، ئۆز بەختسىزلىكىنىڭ يىلتىزىنى بىلىپ تۇرۇپ ئۇنىڭنى تېپىشقا چىقىرالمايۋاتقانلارغا پۇخادىن چىققۇدەك ئۇلۇغ ۋە راھەت بىر نەپەس بېغىشلىدى. دېكابىرچىلار قىسقا ۋاقىت ئىچىدە كەڭ كۆلەمدە ۋە تېز تەشكىللىنىشتەك تەشكىلاتچانلىقى بىلەن ھەم قەتئى ئىرادىسى بىلەن، بۇ يېڭى بىر ئەۋلات ئۇيغۇر نەسلىنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلىيەلىگۈدەك سىياسىي ساپاغا ئىگە ئىكەنلىكىنى كۆرسەتتى، بۇ ئارقىلىق دۈشمەننى ئالاقزادە قىلدى. خەلقىنى ئۈمۈتلەندۈردى. ۋاڭ ئىنماۋنى (ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي ھۆكۈمرانى) كېيىنكى يىللاردا « شىنجاڭغا ئاساسى خەۋپ مەملىكەت ئىچى، سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلەردىن كېلىدۇ » دېگۈزگەن رىئاللىقلاردىن بىرى. 12 - دېكابىر ھەرىكىتىدۇر. 1990. يىللاردىن بۇيان قايتا جانلانغان مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزدە 12 - دېكابىرنىڭ بەلگىلىك دەرىجىدە ئويغىتىش ۋە قوزغىتىش رولى باردۇر.

قۇرۇلتاي رەھبەرلىرى تۈركىيەنىڭ مىنىستىر ۋە پارلامېنت ئەزالىرىغا مەلۇمات بەردى

ئۆز خەۋىرىمىز: يېقىنقى مەزگىللەردىن بۇيان خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ چەتئەللەردىكى ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرىنىڭ پائالىيەتلىرىنى

(داۋامى 7 - بەتتە)

(بېشى 6 - بەتتە)

تونۇش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان بىر قاتار دىپلوماتىك ھەرىكەتلىرى، بولۇپمۇ يىللاردىن بۇيان چەتئەللەردىكى شەرقىي تۈركىستان مىللىي ھەرىكىتىنىڭ مۇھىم پائالىيەت مەركەزلىرىنىڭ بىرى بولۇپ كەلگەن تۈركىيە بىلەن بولغان تۈرلۈك مۇناسىۋەتلىرىنى كۈچەيتىشكە ئەھمىيەت بېرىپ كېلىۋاتقانلىقىغا قارىشى، «شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى» مەركىزى ئورگىنى 6 - نويابىر كۈنى قۇرۇلتاي رەئىسى ئەنۋەرجان باشچىلىقىدىكى بىر ھەيئەت تۈركىيەنىڭ پايتەختى ئەنقەرەدە تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ بەزى مۇناسىۋەتلىك مىنىستىر ۋە پارلامېنت ئەزالىرى بىلەن، شۇنداقلا بىر قىسىم سىياسىي پارتىيەلەرنىڭ مەسئۇللىرى بىلەن ئايرىم - ئايرىم ھالدا كۆرۈشۈپ، ئۇلارغا بۇ يىل ئۆكتەبىردە ياۋروپا پارلامېنتىدا چاقىرىلغان ئۇيغۇرلار ھەققىدىكى خەلقئارالىق مۇھاكىمە يىغىنى ۋە 3 - نۆۋەتلىك مىللىي قۇرۇلتاي ھەققىدە شۇنداقلا ۋەتەن ئىچى ۋە سىرتىدىكى ئۇيغۇرلار ھەققىدە مەلۇمات بەردى.

يۇقارقى كۆرۈشۈشلەر جەريانىدا ئەنۋەرجان نۆۋەتتە ئافغانىستانغا خوشنا بولغان شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسىنىڭ دۇنيا سىياسىي سەھنىسىدە مۇھىم مەزمۇنلارنىڭ بىرى بولۇۋاتقانلىقىنى ئەركىن دۇنيادىكى دېموكراتىك كۈچلەرنىڭ ۋە خەلقئارالىق تەشكىلاتلارنىڭ ئۇيغۇرلارغا كۆڭۈل بۆلۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى ئەسكەرتىپ ئۆتتى ۋە تۈركىيە ھۆكۈمىتىدىن ئۇيغۇرلارنىڭ ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىسىگە ئەھمىيەت بېرىشىنى ئىلتىماس قىلدى.

بۇندىن بۇرۇنمۇ قۇرۇلتاي رەئىسى ئەنۋەرجان ۋە قۇرۇلتاينىڭ بەزى رەھبەرلىرى تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلىرى بىلەن بىر قانچە قېتىم ئۇچرىشىپ، كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۇيغۇر خەلقىنى يوقىتىش ئۈچۈن يۈرگۈزۈۋاتقان سىياسىتى ۋە دىپلوماتىك سەھنىلەردىكى شۇملۇقلىرى ھەققىدە تەپسىلىي مەلۇمات بەرگەن ھەم تۈركىيە ھۆكۈمىتىدىن، تۈركىي خەلقلەرگە قان - قېرىنداش بولغان ئۇيغۇر خەلقىگە ئىگە چىقىشنى تەلەپ قىلغان ئىدى.

تارىخىي سەلتەنەتلىرىمىزدىن پەخىرلىنىش - «پۇچۇق تۆھپە» لەرگە ئېسىلىۋالغانلىقمۇ؟

(مۇلاھىزە)

ئەنۋەر

(بېشى 34 - ساندا)

«بىزنىڭكىلەر» نىڭ روھىغا سىڭىپ كەتكەن بېقىندىچىلىق ۋە ئىتائەتمەنلىكتىن پەخىرلىنەمدۇق؟ ئىككى يىلدا بىر قېتىم پىلىكىگە ياغ تېمىتىپ، ئۆچۈرمەي كېلىۋاتقان «ئىشلىرىمىز» دىن پەخىرلىنەمدۇق؟ بىزنىڭكىلەردىن يېتىشىپ چىققان «خىتاي دېموكراتچىلىرى» نىڭ «بال» دۇمباقچىلىرىدىن ئۈلگە ئالامدۇق؟ - بىز تېخى 50 يىل بۇشۇكتە يېتىپ ئەمدىلا ئايىغى چىققان بوۋاقتەك كېتىۋاتقان داۋايىمىزدا ئىپتىخارلانغىدەك بۈيۈك نەتىجىلەرگە ئېرىشكىنىمىز يوق.

ئەپسۇس، بۇرۇنقىلار بەرپا قىلغان سەلتەنەتنى كېيىنكىلەر تۇتۇپ تۇرالمىدى. ئەگەر بىزدە ئەينى زاماندىكىدەك ھەيۋە، ۋىجدان، غۇرۇر بولغان بولسا، ئەلۋەتتە قېرىنداش مىللەتلەر ئالدىدىمۇ ھازىرقىدەك نەزەردىن ساقىت بولاتتۇقمۇ؟ سىياسىي كۈچىمىز كۈندىن - كۈنگە خۇنۇكلەشمىگەن بولسا، ئەشۇ قېرىنداشلىرىمىز دۈشمىنىمىز بىلەن سىياسىي بىرلىكسەپ تۈزۈشكە جۈرئەت قىلغان بولاتتىمۇ؟ مەنپەئەت توقۇنۇشلىرىدا كوزىر، سىياسىي ئويۇنلىرىدا «پېشكا» قىلاتتىمۇ؟ بىزنىڭ چېچىلاڭغۇلىقىمىزدىن مەدەت ئالمىغان بولسا، دۈشمىنىمىزگە ئىككى پۇلغا ساتاتتىمۇ؟ بىز نېمىشكە ھازىرقىدەك ئۈمىتسىز ھالغا چۈشۈپ قالدۇق؟ نېمىشكە بۇ قەدەر غۇرۇرسىز بولۇپ قالدۇق؟ - دېمەك، ناھايىتى كۆپ ئادەملىرىمىزنىڭ «تۈگەشتۇق» دەيدىغان ئۈمىتسىز، قاتمال ئىدىيەنىڭ قۇلى بولۇشى دەل بىزنىڭ «پۇچۇق تۆھپە» لەرگە سەل قاراپ، خەلقىمىزگە ئىدىيە جەھەتتىن توغرا يېتەكچىلىك قىلالمىغانلىقىمىزدىن، روھىي ئوزۇق بەرمىگەنلىكىمىزدىن، ئۇلارنىڭ ئۈمىت - ئىشەنچ تۇرغۇزۇشىغا تۈرتكە بولالمىغانلىقىمىزدىن يۇقۇرقىدەك ئېچىنىشلىق رىئال ئاقىۋەتلەرگە دۇچ كېلىۋاتىمىز.

ۋەتەنپەرۋەرلىك تەربىيەسى قانداقتۇر ئاسارەتتىكى بىر مىللەتكىلا ۋە ۋەتەنپەرۋەرلىك روھى ئاجىز بولغان خەلقلەرگىلا ئېلىپ بېرىلىدىغان تەربىيە ئەمەس، بەلكى ۋەتىنىگە ئىگىسى بولغان ھەرقانداق بىر مىللەتكە ۋە مۇستەقىل دۆلىتى بار، دۆلەتنىڭ خوجايىنى بولغان مىللەتلەرگىمۇ ئېلىپ بېرىلىدىغان ئىدىيىۋى يېتەكچى ھەرىكەتتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ھەرقانداق مىللەت بۇ تەربىيەگە ھەر زامان ئېھتىياجلىقتۇر. شۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا ئۇيغۇر مىللىتى ھېچقاچان قۇل بولۇشنى خالىمايدۇ، ھەرۋاقىت ھۆرلۈك، مۇستەقىللىق ئۈچۈن كۈرەش قىلدۇ ۋە قىلىۋاتىدۇ. ئەمما بۇ يەردە تەكىتلىنىۋاتقان مەسىلە ئىدىيىۋى جەھەتتىن يېتەكلەش، مىللىي ئىرادە ۋە مىللىي ھېسسىيات جەھەتتىن يېتىلىشكە مەدەت بېرىش مەسىلىسى. يىغىنچاقلاپ ئېيتقاندا، ئارزۇ بىلەن ئىشەنچ ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنى ئازايتىش مەسىلىسى دېمەكتۇر. شۇنىڭدەك تارىخىمىزدىن ۋە تارىخىي مەدەنىيەتلىرىمىزدىن پەخىرلىنىش دېگەنلىك قانداقتۇر «دىۋانى لۇغاتىت تۈرك»، «قۇتادغۇ بىلىك»... ۋاھاكازالارنى بويىنىمىزغا ئېسىۋالايلى، دۇتار، تەمبۇرلىرىمىز بىلەن غەربنىڭ پوپ (خەلق) مۇزىكىسىنىڭ ئورنىنى ئالايلى دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى ھەر بىر ئۇيغۇر (ھەرقانداق بىر مىللەت غالىبىيەتلىك ئۆتمۈشىدىن پەخىرلەنگىنىدەك) ئەجدادلىرىمىز ياراتقان ئەشۇ غالىپ تارىختىن پەخىرلىنىش، ئۆزىنىڭ ئەشۇ غالىپ تارىخنى ياراتقان ئۇيغۇرغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىدىن، تومۇرىدىكى قان ئەشۇ غالىپ ئەجدادلاردىن مىراس بولۇپ ئېقىۋاتقان شەرەپلىك ئۇيغۇر قېنى ئىكەنلىكىدىن پەخىرلىنىش، سۆيۈنۈش ھېسسىياتىنى يېتىلدۈرۈش كېرەك دېگەنلىكتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈنلا ئەلۋەتتە تارىخنى ۋاراقلاشقا توغرا كېلىدۇ.

دېمەك، بىز تەشۋىقاتىمىز ئارقىلىق غالىپ ئەجدادلىرىمىزدىن ۋە سەلتەنەتلىك تارىخىمىزدىن پەخىرلىنىشنى، ئۆز مەدەنىيىتىمىزدىن، ئۆز مىللىتىمىزدىن پەخىرلىنىشنى قانات يايدۇرۇشىمىز لازىم، شۇنىڭدەك ۋەتەنپەرۋەرلىك روھىنى ئۆستۈرۈپ، ئىنقىلاۋىي روھىنى ئۇرغۇتۇش ۋە كۈرەش قىلماي، بەدەل تۆلىمەي، ئىسسىق قان ۋە تاتلىق جاننى پىدا قىلماي، 50 يىللىق خورلۇقنى يۇيۇش مۇمكىن ئەمەسلىكىنى، مۇستەقىللىقنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن ھەدىيە قىلىنىدىغان نەرسە ئەمەسلىكىنى ھەر بىر ئۇيغۇرغا سىڭدۈرۈشىمىز كېرەك.

2001 - ئىيۇن شۋېتسىيە.

گېرمانىيەدىكى ئۇيغۇرلار روزا ھېيتى كوللېكتىپ ھالدا تەبرىكلىدى

ئۆز خەۋىرىمىز: گېرمانىيەدە ياشاۋاتقان ئۇيغۇرلار بۇيىللىق مۇبارەك روزا ھېيتىنى «شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى» مەركىزى ئورگىنىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن ميۇنخېن شەھىرىدىكى مەلۇم بىر زالدا كوللېكتىپ ھالدا قۇتلۇقلىدى. ھېيت كۈنى ئەتىگەندە ميۇنخېن شەھىرىدىكى ئۇيغۇرلار ئالدى بىلەن قۇرۇلتاي مەركىزى ئورگىنىدا جەم بولۇپ بىرلىكتە ھېيت نامىزى قىلدى، چۈشتىن كېيىن ئۆتكۈزۈلگەن كوللېكتىپ ھېيتلاش پائالىيىتىگە، مەشھۇر ئۇيغۇر سىياسىيون ئەركىن ئالپتېكىن، قۇرۇلتاي مەسئۇللىرى ۋە گېرمانىيەنىڭ ميۇنخېن شەھىرىدە ياشاۋاتقان ئۇيغۇرلاردىن بولۇپ بىرقانچە يۈز كىشى قاتناشتى. ناخشا - مۇزىكىلىق ۋە مىللىيچە تائاملار بىلەن ئۆتكۈزۈلگەن كوللېكتىپ ھېيتلاش پائالىيىتىدە، قۇرۇلتاي رەئىسى ئەنۋەرجان ۋە ئەركىن ئالپتېكىنلەر سۆز قىلىپ، پۈتۈن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ بايرىمىنى تەبرىكلەش بىلەن بىرگە، خەلقىمىزنى بىرلىك - باراۋەرلىككە، ئۆزئارا ياردەمگە ۋە مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزگە ئاكتىپ قاتنىشىشقا چاقىردى. بولۇپمۇ ئەركىن ئالپتېكىن كوللېكتىپ ھېيتلاش پائالىيىتىدە قىلغان سۆزىدە، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ خىتاي مۇستەملىكىچىلىرىگە قارشى ئېلىپ بېرىۋاتقان كۈرەشلىرىنىڭ ھەققانىي ۋە ئۇلۇغ بىر كۈرەش ئىكەنلىكىنى، خەلقىمىزنىڭ بۇ خىل كۈرىشىنىڭ بارغانسېرى دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ كۈچلۈك ھېسداشلىقىغا ۋە قوللىشىغا ئېرىشىپ كېلىۋاتقانلىقىنى، ئەمما كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ خەلقىمىزنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان ھەققانىي كۈرىشىنى قانداقتۇر «تېرورىستىك ھەرىكەت» دەپ قارىلاشقا ئۇرۇنۇۋاتقانلىقىنى، ئەسلى تېرورىستنىڭ نەق خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئۆزى ئىكەنلىكىنى ئالاھىدە ئەسكەرتىپ ئۆتتى.

هاجى ياقۇپ ئاكا مۇستەقىللىق هەرىكىتىمىزنىڭ يۇلتۇزى ئىدى

(قىسقا ئەسلىمە)

ئەنۋەرجان

ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ قەھرىمان ئەۋلادى هاجى ياقۇپ ئاكا ۋەتەن سىرتىدا هەم مۇستەقىللىق هەرىكىتىمىزنىڭ يۇلتۇزى، تۈۋرۈكى، يولباشچىسى ۋە هاياتىنىكى مەنىۋى ئاتىسى ئىدى. ئۇ، مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنى تەشكىلى تۈردە دۇنيا سىياسى سەھنىسىگە ئېلىپ چىققان « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » نىڭ ئاساسچىسى، بايراقدارى ۋە باش مەسلىھەتچىسى ئىدى. گەرچە ئۇ شەرقىي تۈركىستاندىكى پانتۈركىسىزىم هەرىكىتىنىڭ باشلامچىسى ۋە قوغدىغۇچىلىرىنىڭ بىرى بولسىمۇ، ئەمما ئۇ ۋەتەن سىرتىدىكى مىللىي هەرىكىتىمىزنىڭ بىرلىك - باراۋەرلىكىنى ساقلاش ۋە مىللىي كۈرەش سېپىمىزدىكىلەرنىڭ ئىدىيولوگىيە جەھەتتىكى پۈتۈنلىكىنى قوغداش مەقسىدىدە، 1999 - يىلى گېرمانىيەدە 2 - نۆۋەتلىك مىللىي قۇرۇلتاي چاقىرىلغاندا، قۇرۇلتاينىڭ نامىنى هەم شەرقىي تۈركىستان، هەم ئۇيغۇرىستان كەلىمىلىرى بىلەن بىرگە ئاتاش هەققىدە تەكلىپ بەرگەن ۋە ئۇنىڭ تەكلىپى قوبۇل قىلىنىپ، قۇرۇلتىيىمىزنىڭ نامى - « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » دەپ ئاتالغان ئىدى. بۇ ئارقىلىق هەم « ئۇيغۇرىستان » كەلىمىسىنى ياقلىغۇچىلارغا، هەم « شەرقىي تۈركىستان » كەلىمىسىنى ياقلىغۇچىلارغا هۆرمەت قىلىنغان، شۇنداقلا ئورۇنسىز تالاش - تارتىش هەم ئىختىلاپنىڭ ئالدى ئېلىنغان ئىدى.

مەرھۇم هاجىكام ماڭا ۋە مەن ئارقىلىق ئۇيغۇر ئەۋلادلىرىغا قىلغان ۋەسىيىتىدە: « ئاۋال ئۇيغۇرلارنىڭ بىرلىكىنى، باراۋەرلىكىنى، ئىتتىپاقلىقىنى ۋە ئۆملۈكىنى بەرپا قىلىشىمىز شەرت. ئۆز تىلىغا، مىللىي ۋە مەدەنىي ئۆرپ - ئادەتلىرىگە ئىگە بولالمىغان، دىنى ئېتىقاد ۋە ئەخلاقتىن ئۇزاقلاشقان، بىر - بىرىنى سۆيمىگەن ۋە بىر - بىرىگە ئىشەنمىگەن هەرقانداق بىر مىللەت يوقۇلۇشقا مەھكۇمدۇر! » دېگەن ئىدى.

بۇقېتىم تۈركىيەگە قىلغان سەپىرىم جەريانىدا ئىستانبۇلدىن ئەنقەرەگە بېرىپ هاجى ياقۇپ ئاكا بىلەن 31 - ئۆكتەبىر كۈنى « تۈرك تىلى ۋە تارىخى تەتقىقات مەركىزى » دىكى ئىشخانىسىدا ئىككىمىز يالغۇز ئولتۇرۇپ ئىككى سائەتكە يېقىن سۆھبەتلەشكەن ئىدۇق ۋە سۆھبىتىمىزنىڭ ئاخىرىنى شۇ هەپتىنىڭ ئاخىرى قەيسىرى شەھرىدە ئۇچراشقاندا ئېلىپ بارماقچى بولغان ئىدۇق. رەھمەتلىك هاجىكام تىمەن ۋە ساغلام كۆرۈنەتتى، خۇددى ياش يىگىتلەردەك تىنىك تۇراتتى ۋە ناھايىتى تېز يۈرەتتى. بۇقېتىمقى ئۇچرىشىشىمىزدا هاجىكامنى ئەنقەرەدىن ئىستانبۇلغا كۆچۈرمەكچى بولغان ۋە ئىستانبۇلدا مىللىي قۇرۇلتىيىمىزنىڭ تەتقىقات ئىنستىتوتىنى قۇرۇپ، هاجىكام بۇ ئورگاننى بىۋاستە باشقۇرىدىغان بولغان ۋە كېيىنكى ئۆمرىدە يېزىلماي قالغان بەزى موھىم ئەسلىمە ۋە تارىخىي ئەسەرلىرىنى يېزىپ پۈتتۈرمەكچى بولغان ئىدى. شۇكۈنى رەھمەتلىك ئاكىمىز ماڭا: « ئوغلۇم، ئۆمرۈم ئاز قالدى، ئۆمرۈمنىڭ بۇ قالغان قىسمىدا ئىچىمدىكىلەرنى قەلەمگە ئېلىپ، سىزلەرگە، ياش ئۇيغۇر ئەۋلادلىرىغا قالدۇرۇپ كەتمىسەم راھەت كۆز يۇمالمايمەن. ئۇيغۇر تەتقىقات ئىنستىتوتىنى قۇرۇپ، بۇ ئۇلۇغ ئىشقا ئىمكان يارىتىشقا تىرىشىۋاتىسىز، سىزگە كۆپ رەھمەت » دېگەن ئىدى.

شۇ كۈنكى ئۇچرىشىشىمىزدا هاجى ئاكام بىلەن ئىككى - ئۈچ كۈندىن كېيىن تۈركىيەنىڭ قەيسىرى شەھرىدە قايتا كۆرۈشمەكچى بولۇپ خەيرلەشكەن ئىدۇق، ئەپسۇسكى بۇ قېتىمقى ئۇچرىشىشىمىزنى بىزنىڭ ئاخىرقى قېتىملىق ئۇچرىشىشىمىز ئىكەنلىكىنى هېچ تەسەۋۋۇر قىلمىغان ئىدىم. ئەمما ئىككى كۈندىن كېيىن قەيسىرىدە هاجى ئاكامنىڭ ئەنقەرەدىن كېلىشىنى كۈتۈپ تۇرسام ئۇشتۇمتۇت ئۇنىڭ ئۆلۈم خەۋىرى كەلدى ۋە مەن بۇ شۇم خەۋەرنى ئاڭلاپ هاڭ - تاڭ قالدىم، پۈتۈن تاغۇ - تاش ئۈستۈمگە يىقىلغاندەك بولدى. ئەمما، « ئەلھۆكمىللا » دېيىشتىن باشقا چارەم يوق ئىدى. 3 - نويابىر كۈنى قەيسىرىدىن دەرھال ئەنقەرەگە كەلدىم ۋە 4 - نويابىر كۈنى هاجىكامنى ئۆز قولۇم بىلەن يەرلىكىگە قويدۇم. مەرھۇم هاجىكامنى يەرلىككە قويۇش ئىشىنىڭ ماڭا نېسىپ بولغانلىقىدىن چەكسىز پەخىرلەندىم. مەرھۇمنىڭ ياتقان يېرى جەننەتتە بولغاي، ئۇنىڭ بىزگە قىلغان ۋەسىيىتى مىللىي مۇستەقىللىق يولىمىزدا بىزگە يار بولغاي! ئەسىرلەر داۋامىدا تاۋلىنىپ، پىشقان بىز ئۇيغۇرلارنىڭ « ئۇيۇشقاقلىق » خۇسۇسىيىتى تېخىمۇ مۇكەممەللىشىپ، مىللىي ئازاتلىق كۈرىشىمىزنىڭ چىرىقى بولغاي!

مىللىي ئۇستازىمىز هاجى ياقۇپ ئۈچۈن گېرمانىيەدە مەخسۇس نەزىر ۋە قۇرئان - تىلاۋەت ئۆتكۈزۈلدى

ئۆز خەۋىرىمىز: مەشھۇر ئۇيغۇر ئالىمى ۋە « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » سىياسى مەسلىھەت كېڭىشىنىڭ رەئىسى مەرھۇم هاجى ياقۇپ ئانات ئەپەندىنىڭ ۋاپاتى مۇناسىۋىتى بىلەن، 11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ۋە 12 - ئاينىڭ 23 - كۈنلىرى « شەرقىي تۈركىستان (ئۇيغۇرىستان) مىللىي قۇرۇلتىيى » مەركىزى ئورگىنى، قۇرۇلتاي قارمىقىدىكى « ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى » ۋە « دۇنيا ئۇيغۇر ياشلىرى قۇرۇلتىيى » بىلەن « شەرقىي تۈركىستان ئىنفورماتسىيون مەركىزى » تەرىپىدىن گېرمانىيەنىڭ مىيونخېن شەھرىدە ئايرىم - ئايرىم هالدا نەزىر - چىراق ۋە خەتنە - تىلاۋەت ئۆتكۈزۈلدى.

يۇقارقى ئىككى قېتىملىق نەزىر ۋە خەتنە - تىلاۋەتتە مەرھۇمنىڭ روھىغا ئاتاپ ياش دىنىي زاتلىرىمىز تەرىپىدىن قۇرئانى كەرىم ئوقۇلدى ۋە مىللىي ئۇستازىمىز هاجى ياقۇپ ئاكىنىڭ تەرجىمەھالى ۋە كۈرەش هاياتى گېرمانىيەدىكى ئۇيغۇر جامائىتىگە تەپسىلى تونۇشتۇرۇلدى.

گېزىتىمىزنىڭ ساھىبى قۇرۇلتاي نامىدىن:
ئەنۋەرجان
مەسئۇل مۇھەررىر:
پەرھات مۇھەممەدى
تەھرىرلەر: تۇرغۇنجان ئالاۋدۇن
ئاسىيەم فىدا
كومپيۇتېرغا ئالغۇچى:
ئالىمجان مۇھەممەت
كورېكتور : ئۇچقۇن قەشقەرى

گېزىتنىڭ نازارەتچىلىرى:
ئابلىكىم باقى ئىلتەبىر (ئامېرىكا)
سىدىقھاجى رۇزى (ئامېرىكا)
ئەخمەت ئىگەمبەردى (ئاۋىستىرالىيە)
سىيتجان قەيسەر (ئۆزبەكىستان)
توختاخۇن ئەركىن (سەئۇدى ئەرەبىستان)
ئەسقەرجان (گېرمانىيە)
قەھرىمان غوجامبەردى (قازاقىستان)
سابىت ئابدۇراخمان (قازاقىستان)

گېزىتىمىزدە ئېلان قىلىنغان ماقالىلارنىڭ مەۋقەسى ئاپتورلىرىمىزغا ئائىتتۇر، گېزىتىمىزگە ئەۋەتىلگەن ماقالىلار قايتۇرۇلمايدۇ، ۋەتەن ھەققىدىكى مۇھىم ئاخبارات - ئۇچۇرلارغا مۇۋاپىق ھەق بېرىلىدۇ.

ياردەم بېرىشنى خالىغان ۋەتەنداشلىرىمىز ئۈچۈن بانكا ھېساپ نومۇرىمىز:
Ostturkistanische
(Uighurischer)
National Kongress
Deutsche Bank
Konto Nr: 2009207
BLZ:70070024

ئادرېسىمىز:
Ostturkistanischer
(Uigurischer) National
Kongress
Roman str.36a
80639 Munchen Germany
Tel: 0049 89 55 86 99 86
178 35 25
Fax: 0049 89 55 86 99 87
178 35 25
Internet:
www.eastturkistan.com
E-mail:ETNC@onlinehome.de